

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 41 (2317) Год XLV

Беласток 8 кастрычніка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Шыра вітаем у Гайнаўцы!

Міра ЛУКША

Пад Комплексам прафесійных школ у Гайнаўцы зарайлася ад паноў у блакітных кашулях і рабых палявых формах. Вялізная нямецкая аўчарка нервова кідалася між дзверкамі цеснага паліцыйнага „Фіата”; яе нудная морда ажыўлялася крыху, калі ўбачыла дзяцей. А дзяцей, моладзі таксама не было мала сярод чахающих презідэнта. Тыя ўвайшлі, хто прыйшоў сюды перад 17 гадзінай. Ніхто не ведаў дакладна, калі дзеючы презідэнт РП і кандыдат у презідэнты Аляксандр Кваснеўскі, прыедзе — пасля 17, ці пасля 18; у 19 чакаць яго мелі ў Свята-Троіцкім саборы з канцэртам праваслаўных пенняў — там таксама тусаваўся тлумок, які да гадз. 20 налічваў, паводле маіх меркаванняў, каля 2 тысяч старых і малых. А ў актавую залу, у якой, як сказаілі мне дзяжурныя вучні, можа сесці каля 400 асоб, змагло ўвайсці значна больш. Пад вокнамі стаялі наступныя сотні прыхильнікаў спадара Аляксандра, якія пасля жывіа рэагавалі на ягоныя слова — чуліся радасныя воклі і воплескі. Ні аднаго свіstu, ні ганьбавання.

Служба з кабелямі ў вушах правяярала, каб ніхто падазроны не ўвайшоў і не нарабіў чаго неадпаведнага. Аднаму дзядулю аднялі сцізорык (вычуілі метал!), мне і фотажурналісту беластоцкай газеты (абое мы... з абліччам вонгітных падпольшчыкаў, Міхал — з выгля-

Госці перад новым школьнім будынкам у Дубінах.

Як у казцы

Аляксей МАРОЗ

Урачыстае адкрыццё новага будынка Пачатковай школы і Гімназіі ў Дубінах адбылося 20 верасня 2000 года з удзелам мітрапаліта Варшаўскага і ўсіх Польшчы Савы, падляшскага ваяводы Крыстыны Лукашук, самаўрадавых улад і шматлікіх гасцей, якія дапамаглі пры пабудове школы.

Прыгожа і цудоўна

— Так прыгожа і цудоўна, як у казцы, — цешылася Тамара Крайнік, дырэктар Гімназіі, якая пачне працу ў новым будынку.

Вельмі спадабаўся ён вучням, бацькам і настаўнікам. Прыйшоў запраектаваная актавая зала, шырокія калідоры, прасторныя і светлыя кабінеты для наўчання і цікавыя вонкавыя выгляд спадабаліся таксама гасцям, якія прыбылі на свята, якім у Гайнаўскай гміне стала адкрыццё школьнага будынка. З ліку ўсіх прапаноў гмінныя ўлады выбрали прыязны асяроддзю праект (газавае асяпленне), прыстасаваны таксама да вучобы калекі асоб. Да гэтай пары дзеці з Пачатковай школы вучыліся ў двух старых драўляных будынках у Дубінах і Навасадах, пабудаваных яшчэ ў міжваенны перыяд — асяпляліся яны кафельнымі печкамі. Не было там кухні, сталовай, ні туалетаў — знаходзіліся яны ў асобным будынку. Гімназісты вучыліся ў Пачатковых школах у Дубінах і Арэшкаве, а іхнія настаўнікі ездзілі з адной вёскі ў другую.

Адкрыццё новага будынка пачалося ад урачыстага перарэзання стужкі і асвячэння мітрапалітам Савам школьніх памяшканняў. Войт гміны Вольга Рыгаровіч, прывітаўшы гасцей, пазнаёміла прысутных з гісторыяй пабудовы школы, звяртаючы ўвагу на фінансавыя цяжкасці і ахвярнасць мясцовага насељніцтва. Госці выступілі з віншаван-

нямі, а вучні паказалі артыстычную частку ды падзякаўвалі войту Вользе Рыгаровіч і іншым дабрачынцам.

Вельмі хуткімі тэмпамі

Пастанову аб пабудове новай школы Рада гміны прыняла яшчэ ў 1995 годзе, але гэтай ідэі не ажыццяўляла, бо не магла разлічваць на частковае фінансаванне інвестыцыі Кураторыяй у Беластоку. Аб інвестыцыйных працах радныя вырашылі ў лістападзе 1998 года, калі паявіліся грошы ў рамках „Кантракту для Белавежскай пушчы”. Краевугольны камень закладзены быў 22 ліпеня 1999 года і тады працы пайшлі хуткімі тэмпамі. Прадпрыемства „Домэкс” будавала вельмі хутка і ўжо пасля трынаццаці месяцаў будынок здало ў карыстанне. Уся інвестыцыя каштавала 5 мільёнаў 400 тысяч злотых. З „Кантракту для Белавежскай пушчы” гміна атрымала 2 мільёны 400 тысяч злотых, 1 мільён 800 тысяч злотых складаў крэдыт, а астатні мільён злотых — уласныя сродкі. 9 тысяч злотых сабраў Грамадскі камітэт пабудовы школы, 20 тысяч злотых паступіла з Кураторыі ў Беластоку на абсталяванне класаў. Гмінныя ўлады вымушчаны яшчэ шукаць дадатковыя сродкі, каб заплаціць за будову.

Патрэбныя спонсары

— Звяртаемся да спонсараў з просьбай дапамагчы нашай школе. Без вонкавай дапамогі вельмі доўга яшчэ не абсталою кухні, — сказала войт Вольга Рыгаровіч. — Можа хаты б абсталяваюць нехта нам дапаможа, заўсёды было б ад чаго пачынаць.

У час выступлення госці падтрымалі ідэю дапамогі школе, а першыя ахвяравальнікі падарылі школе тэлевізар і два відэамагнітафоны. Патрэбныя яшчэ сродкі на абсталяванне кабінетаў,

[працяг 5]

„Часопісу” — 10

На юбілейным мерапрыемстве галоўны рэдактар „Часопіса” Юры Хмялеўскі быў узнагароджаны адзнакай „Заслужаны дзеяч культуры” — ад імя Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны ўручыў яе Ежы Завіша...

[юбілей 3]

„Расія можа рассыпца...”

Найбольш адкрычым для мяне было выступленне прафесара Моргія Барысава з Рыбінска пра сітуацыю нарадаў паўночнай Расіі, каланізаваных Москвою ў мінулых стагоддзях. У апошніх гадах наступіла там выразнае адраджэнне этнічнай свядомасці народаў. Такія тэндэнцыі началі ўзмацняцца пасля вайны з Чачнёй. Ліквідацыя патэнцыяльнага бунту сібірскіх народаў будзе не пад сілу аслабленай як ніколі раней Расіі.

[сепаратызм 4]

Міжнародная канферэнцыя у Дубічах-Царкоўных

У першы дзень гродзенскія гості даведаліся пра мясцовы рынак працы і самаўрады ў Польшчы пасля 1989 года. На другі дзень пабывалі яны ў Нараўцы і Гайнаўцы. Візіт у Гайнаўскім белліце наглядна паказаў форму школьніцтва для беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

[абмен 4]

Ніна Мушынская (1910-2000)

Ніна Мушынская, славная арганізатарка не толькі гарадоцкага хору, але і мастацкай самадзейнасці наогул, адышла ад нас гэтым летам на дзеяністым годзе жыцця. У снежні яна святкавала б свой юбілей. І, прайду кајучы, меркавала я пісаць пра юбілей у іншым настроі, чым цяпер.

[успамін 8]

Донары ратуюць жыццё

У час апошніх акцыяў у Орлі здаць кроў прыйшло 13 донараў (атрымалася 5,850 літра). Здаўшы 450 мілілітрай кроў, донар атрымоўвае 7 плітак шакаладу і 6 батонікаў і можа выпіць каву са смятанкай.

[донарства 9]

Яшчэ пра ўсходнія тавары

Раней я нават з ахвотаю сёе-тое купляў, аднак з-за недастатковай выручкі ад тых пакупак згаданая ахвота штораз падае. А справа не ў „выгадных” цэнах, а ў вядомай рускай прыказы: Дорого да мило, дёшэвое да гнило.

[базар 11]

Презідэнт можа падабаца!

ду чисты тэрарыст) дакладна перашукалі нашы чорныя торбы. „Z pewnoścą ta panie ja jąka oraz pomiodory?” — дапытваўся шырокаплечы юнак, габарыты якога яшчэ больш павялічвалі дадатковыя атрыбыты чалавека парадку. Непатрэбна неспакойлісі — народ, падбадрёваны духавым аркестрам школьнікаў з хвіліны на хвіліну накачаў у сабе добрыя эмоцыі, каб урэшце грим-

[працяг 3]

Беларусь — беларусы

Памяці Ежы Гедройца (27.07.1906-14.09.2000)

14 верасня памёр у Мезон-Лафіт пад Парыжам вялікі гуманіст, глыбокі польскі патрыёт, ідэйны грамадзянін Вялікага княства Літоўскага — рэдактар Ежы Гедройц. Для польскай і сусветнай культуры гэтая непапраўная страта.

У гэтым кароткім успаміне хачу, перад усім, падкрасліць яго заслугі, значэнне жыцця і творчасці Гедройца для Польшчы і яе бліжэйшых усходніх суседзяў: Беларусі, Літвы, Украіны і Расіі. Называю Яго ідэйным грамадзянінам Вялікага княства Літоўскага не толькі па месцы нараджэння — Мінску, дзе нашчадак літоўскага калісь роду ўбачыў свет 27 ліпеня 1906 года, а таму што разуменне патрэбы партнёрскага супрацоўніцтва народаў вышэйназваных краін характэрывала ўсё яго творчае жыццё.

Пасля другой сусветнай вайны Ежы Гедройц як адзіны сярод польскай эміграцыі прызнае ў публічных выказваннях страту ўсходніх зямель Польшчы гісторычнай неабходнасцю ў карысць самастойнага развіцця дзяржаўнасці Літвы, Беларусі, Украіны. У гэтым духу стараецца фармаваць палітычныя погляды палітыкаў, а ад часу „Салідарнасці” — упłyvaць на гэтак зывана польскую ўсходнюю палітыку.

Справу фактычнай незалежнасці і дзяржаўнай самастойнасці Польшчы Гедройц ставіць адразу пасля вайны на першым месцы. Арганізуе Літаратурны інстытут, выпускае часопіс „Культура”, маючы за супрацоўнікаў такіх выдатных творцаў як Юзаф Чапскі, Зофія і Павал Гэрц, Густаў Гэрлінг-Грудзінскі і іншых.

Парыжская „Культура” адыграла вялікую ролю ў раскрыці фальшу камуністычнай ідэалогіі і таталітарнай палітыкі савецкай улады, а адначасова заахвочвала да актыўнага жыцця, знаёміла з незалежнай літаратурай, друкавала эміграцыйных аўтараў. Звыш паўстагоддзя была неацэнным нацыянальным дабром. Нацыянальным, але не нацыяналістычным. Вучыла міжнацыянальную сужыцця — паказвала талерантнасць і пашану для нацыянальных меншасцей. Заахвоч-

вала палітыкаў да ўсталявання добрых адносін з Расіяй, Літвой, Беларуссю, Украінай. Пасля распаду Савецкага Саюза, калі ажыццяўлілася ідэя дзяржаўнай самастойнасці саюзных рэспублік, Ежы Гедройц яўна падтрымоўваў будаванне гэтай самастойнасці.

Беларуссю ён займаўся з глыбокай павагай і нейкай бацькоўскай чуласцю. Падтрымоўваў навуковую дзейнасць. Падсылаў даваенныя і эміграцыйныя матэрыялы, якія адносіліся да беларускай палітыкі і культуры. Рад вітаў у Мезон-Лафіт і ў Парыжы прадстаўнікі беларускай навукі і культуры, а ў 1998 годзе прыняў з рук праф. Адама Мальдзіса і Вячаслава Вярэніча медаль Ф. Скарыны і слова ўдзячнасці і пашаны за свае адносины да Беларусі і яе незалежнасці.

Адзін з нядыўніх нумароў „Культуры” быў прысвечаны Беларусі і створаны з удзелам беларускіх аўтараў.

Ежы Гедройц спрыяў узікненню Кафедры беларускай культуры пры Універсітэце ў Беластоку. Цікавіўся яе працай. Перадрукаваў у „Культуры” адзін з наўшых нядыўніх артыкуулаў. Вёў перапіску з намі, заахвочваючы да пашырэння працрамы „Беларускіх чацвяргоў”.

Мой асабісты контакт з Ежы Гедройцам зводзіцца да адзінай, але запамінайной, размовы ў Парыжы з нагоды ўрачыстасці ўручэння яму дыплома доктара honoris causa Універсітэта ў Беластоку. У час размовы Гедройц уручыў мне каштоўныя рукапіс працы Алімпіі Свяневічай пра беларускую народную аснову „Дзядоў” А. Міцкевіча, лічачы на яго апрацоўку і публікацыю. Пастараємся выпаўніць яго просьбу!

З адыходам рэдактара Гедройца спыняеца выхад „Культуры”, канчаткова зачыняеца адзін з самых важных для нашага рэгіёна культурных і палітычных наకірункаў. У канцы XX стагоддзя — канец эпохі „Культуры”. З Гедройцам многія не згаджаліся, але Гедройц меў рацю! Вечная памяць мудраму чалавеку, які ўё жыццё аддаў службе сваёй справядлівай візі будучыні суседніх народаў.

Альжбета СМУЛКОВА

ца законам”). Атрымалася, што беларускія студэнты перанеслі сталіцу краіны ў іншы горад. У які спосаб можна было парушыць стаццю Канстытуцыі, давялося адказаць Вышэйшаму гаспадарчуemu суду ў асобе суддзі Петуховай. Прадстаўнік Міністэрства, аргументуючы пункт погляду міністэрства, пераконваў, што горада з называй „Менск” у даны момант на тэрыторыі РБ не існуе. Значыць, актыўністы студэнцкага руху не маюць права мяніць літару „і” на „е” і варты пакарання. Аднак суд палічыў доказы чыноўніка непераканаўчымі. Кіруючыся tym фактам, што выкарыстанне нерусіфікованай назывы сталіцы не забараняеца ніводнымі норматыўнымі актамі, суддзя адміністраціўнага суда падаў папярэднікінне на пасярэднінне колерам і размерам эмблемы ЗБС будзе яшчэ цяжкай.

Вадзім ДОЙНАР
Беларуская деловая газета
№ 844 ад 28.09.2000 г.

Інфармацыя Генконсульства РБ у Беластоку

15 кастрычніка 2000 года ў Рэспубліцы Беларусь адбудуцца выбары дэпутатаў Палаты прадстаўнікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Згодна з разшэннем Цэнтральнай выбарчай камісіі і адпаведна з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, грамадзяне Рэспублікі, якія дасягнулі 18-гадовага ўзросту на дзень правядзення галасавання, могуць прыняць удзел у выбарах. Згодна з беларускай канстытуцыяй выбары з'яўляюцца свободнымі і ўсеагульнымі.

На сённяшні дзень у сядзібе Генеральнага Консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку створаны выбарчы ўчастак. Прыпомнім сабе: Консульства знаходзіцца па вуліцы Варынъскага 4; контактныя тэлефон у Беластоку: 744 55 01 і тэлефакс: 744 66 61. Усе зацікаўленыя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, таксама як грамадзяне Польшчы, прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі, якія хацелі б больш даўедацца пра развіццё выбарчай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь, атрымаць актуальную інфармацыю, а таксама азнаёміцца з прынятым Выбарчым кодэкsem Рэспублікі Беларусь, а праз некаторы час і са спіскамі выбаршчыкаў, могуць звяртацца ў Консульства.

Дадаткова інфармуем, што ў выбарах могуць прымаць удзел не толькі тыя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія пастанянна праражываюць на тэрыторыі т.зв. Беластоцкай консульскай акругі, — Падляшскае, Вармінска-Мазурскае і Люблинскае ваяводствы, — але таксама тыя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія знаходзяцца ў Польшчы часова, прыехалі ў Польшчу з турыстычнымі мэтомі ці ў гості. Запрашаем да ўдзелу ў выбарах таксама студэнтаў — грамадзян Рэспублікі Беларусь а таксама выкладчыкаў з Беларусі, якія вучацца або працаюць на тэрыторыі Беластоцкай консульскай акругі.

На сённяшні дзень на тэхнічным пасяджэнні, якое адбылося 30 жніўня г.г. у Вене (Аўстрыя), было прынятае рашэнне аб магчымасці накіравання ў Рэспубліку Беларусь міжнародных назіральнікаў за парламенцкімі выбарамі ў Беларусі. Кіраўніцтвам Рэспублікі Беларусь было ініцыявана і ўнесена ў Выбарчы кодэкс і нарматыўныя документы, якія рэгулююць правядзенне выбараў у Рэспубліцы Беларусь, шэраг паправак, устаноўлены т.зв. перыяд даверу ў Рэспубліцы Беларусь. На рэгулярнай аснове праводзяцца сустрэчы прадстаўнікоў урада Рэспублікі Беларусь з прадстаўнікамі дыпламатычнага корпуса, якія акредытаваны ў Рэспубліцы Беларусь. Падчас гэтых сустрэч даводзіцца інфарма-

цыя аб паслядоўных канструктыўных дзеяннях кіраўніцтва дзяржавы па забеспячэнню свабодных і агульнапрызнаных выбараў у Палату прадстаўнікоў беларускага парламента.

Дадаткова інфармуем, што ўсе кандыдаты ў дэпутаты маюць аднолькавыя магчымасці па правядзенню перадвыбарчай кампаніі, г.з.н. усім кандыдатам, незалежна ад якой партыі яны выступаюць, прадстаўляеца час у дзяржаўных і недзяржаўных электронных сродках масавай інфармацыі, а таксама ў друкаваных медыях. Усе міжнародныя назіральнікі, якія хацелі б прысутнічаць на парламенцкіх выбарах, у tym ліку прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі, дзеля таго, каб асвятляць правядзенне выбараў, могуць звярнуцца ў Цэнтральную выбарчую камісію Рэспублікі Беларусь або праз адпаведнае дыпламатычнае прадстаўніцтва Рэспублікі Беларусь дзеля атрымання пасведчанняў ці адпаведнай прэс-акрэдытацыі. Гэтыя дакументы дадуць магчымасць назіраць у рамках сваёй кампетэнцыі за ходам выбараў.

11 верасня г.г. было прынятае рашэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з якім у склад Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэферэндумаў уключаны з правам дарадчага голосу прадстаўнікі беларускіх палітычных партый, якія выставілі сваіх кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь на маючых адбыцца выбарах. Пастанаўленнем „Аб стварэнні пры Цэнтральным выбарчым камітэце Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэферэндумаў Назіральнага савета па інфармацыйных спрэчках, якія могуць узникнуць пры правядзенні выбарчых кампаній і рэферэндумаў” створана структура, да ававязкай якой належыць захаванне законнасці ў сферы дзейнасці сродкаў масавай інфармацыі. Назіральны савет надзяляеца правам разглядаць спрэчкі, якія ўзнякаюць пры выкарыстанні сродкаў масавай інфармацыі ў перыяд падрыхтоўкі і правядзення выбараў. У склад Савета ўваішлі вопытныя юрысты, журналисты і грамадскія дзеячы. Пасяджэнні Савета з'яўляюцца адкрытымі, рашэнні прыміцацца адкрытым галасаваннем простай большасцю галасоў. Гэтыя крокі кіраўніцтва беларускай дзяржавы ў чарговы раз сведчыць аб намеры стварыць праўную магчымасці ўсім кандыдатам у дэпутаты.

Генеральнае Консульства
Рэспублікі Беларусь у Беластоку
25 верасня 2000 года

Нацыянальная каманда Беларусі на Алімпійскіх гульнях у Сіднеі заваявала 17 медалёў — 3 залатыя, 3 сярэбранныя і 11 бронзавых. Па агульнай колькасці ўзнагарод Беларусь заняла 23-е месца ў спіску 199 краін-удзельніц.

Каралеўскі выбух

Яніна Карольчык у апошні шостай спробе штурхнула ядром на 20 м 56 см і, абышоўшы аразу дзвюх саперніц, заваявала залаты алімпійскі медаль.

Ужо ў папярэдніх спаборніцтвах спартсменка прадэманстравала высокую гатоўнасць: 19 м 36 см. Ніколі раней яна так быстра ен пачынала. Наадварот, у мінульым годзе на чэмпіянаце свету ў Севільі яна ніяк не могла прымусіць сябе „прачнуща”. Дзве спрабы далі толькі 16,86. Калі над ёй навісла пагроза непадання ў асноўныя спаборніцтвы, яна ў канцы ачнулася і дадала да свайго рэзультата больш метра — 17,90. Гэта быў толькі 12 паказчык. Калі б штурхнула на сантиметр менш — цягнік адышоў бы. А ўжо ў фінале Карольчык мабілізавалася і штурхнула ядро на 19,14 — 4-е месца.

Спартсменка засталася сабой незадаволена. Яна прывыкла да медалёў яшчэ з юніёрскага ўзросту, калі ў Гродзенскім вучылішчы алімпійскага рэзерву яе трэніравала выдатны настаўнік Рыгор Сініцын (у яго пачыналі яшчэ два цяперашнія алімпійцы — Уладзімір Дуброўчык і Вольга Цандэр). У 1994 г. 17-гадовая Яніна становіцца прызырам юніёрскага першынства Еўропы. Потым у 1997 г. — медалісткай маладзёжнага чэмпіянату кантынента, прычым аразу ў двух намінацыях — кіданні дыскі і штурхання ядра. Тады яна працаўала ўжо пад кіраўніцтвам знакамітага спартсмена педагога Мечыслава Аўсяніка, які і адкрыў для яе сакрэты вялікага спорту.

Барыс ТАСМАН
Беларуская деловая газета
№ 845 ад 29.09.2000 г.

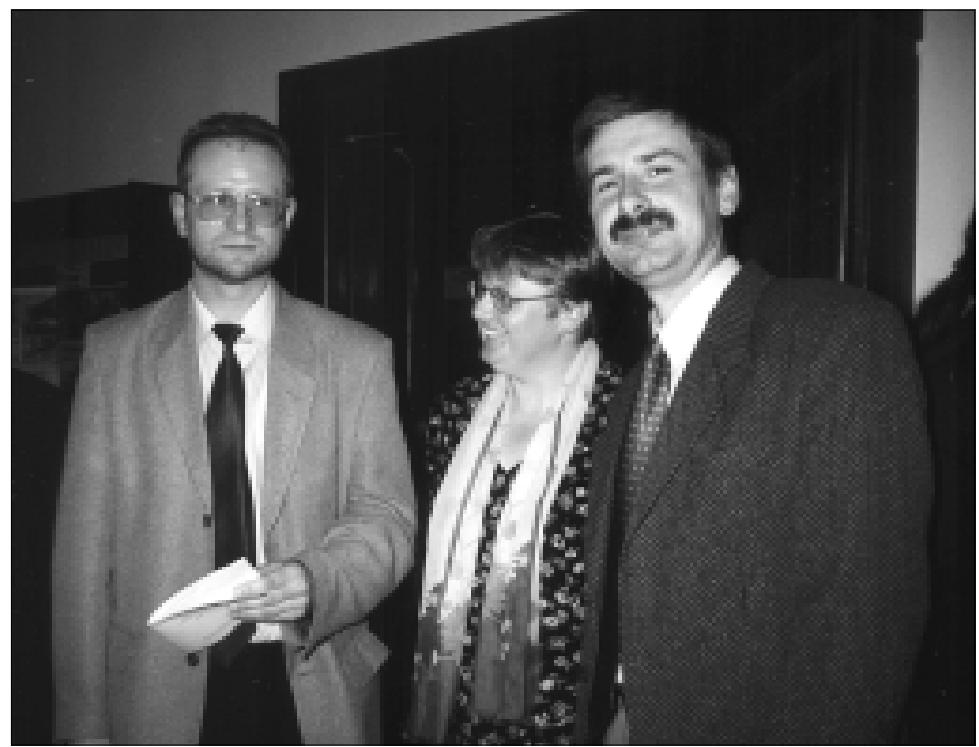
„Часопісу” споўнілася 10 гадоў

Юры Хмялеўскі.

Юры Сульжыскі.

Славамір Іванюк, Лена Глагоўская, Вячаслаў Харужы.

Гісторыя з „Часопісам” пачынаецца ў 1990 годзе, у якім паказаўся першы нумар выдання. Ініцыятыва выпуску беларуска-польскага часопіса ў гэты раник перыяд падтрымлівалася Беларускім аб'яднаннем студэнтаў. У далейшым рэдакцыя стала выпрацоўваць сабе асобную юрыдычную структуру — пачаткова была гэта цывільная суполка членаў рэдакцыі Славаміра Іванюка і Вячаслава Харужага, а потым грамадская арганізацыя Асацыяцыя беларускіх журналістаў. І вось, 22 верасня г.г., рэдакцыя даехала да 10-годдзя свайго існавання і дзейнасці. Таксама ж у гэтым годзе рэдакцыя выпусліла соты нумар „Часопіса”.

На юбілейным мерапрыемстве галоўны рэдактар „Часопіса” Юры

Хмялеўскі быў узнагароджаны адзнакай „Заслужаны дзеяч культуры” — ад імя Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны ўручыў яе Ежы Завіша. Рэкамендавала ж яго да гэтай адзнакі Таварыства Villa Sokrates. Былі віншаванні для рэдакцыі ад маршалка Падляшскага ваяводства (перадаў іх Анатоль Вап) і ад старшыні Беларускага саюза Яўгена Вапы. Тыя апошнія пажаданні былі асабліва заўважаны беластоцкім СМІ, бо Я. Вапа падараваў рэдакцыі дзве бутэлькі 0,75 выдатнай гарэлкі „Манастырка”. Для справядлівасці я заўважу, што праз гадзіны дзве (у час неафіцыйнай часткі) спадар старшыня БС адпіў ту ю „Манастырку” ў рэдактараў-юбілейнікаў.

У „Ніве” мы асабліва шануем „Часопіс”, бо двойчы ён выратаваў нашу рэдакцыю ад гібелі, пра што Ю. Хмялеўскі неаднаразова публічна заяўляў. Аднойчы ён зрабіў аднак і такую заяву, за якую нам да сёння вельмі крыўдна. Напісаў менавіта, што „Часопіс” ужо не патрабуе „Нівы”. Спачатку мы спалохаліся, што пасля гэткіх слоў Ю. Хмялеўскі назаўсёды забярэ ад нас Міраславу Лукшу, якая ўжо гадоў всем набірае „Часопісу” беларускія тэксты, але нічога такога не здарылася — М. Лукша надалей набірае ў нашай рэдакцыі тэксты і „Часопісу”, які афіцыйна „Нівы” не патрабуе, і „Гарадоцкім навінам”, і нават славутаму „Аннусу”. Толькі ў беларусаў магчымая такая сітуацыя.

Несумненна шмат велічы адняла для юбілею адсутнасць і графічнага рэдактара выдання Лявона Тарасевіча, і сакратара рэдакцыі Сакрата Яновіча, і Юры Асеніка — ці не самага здольнага ў рэдакцыі публіциста (ягоныя тэксты маюць рэдкую прыкмету запамінальнасці).

Прысутныя на юбілеі аднесліся і да факту забароны продажу „Часопіса” ў цэрквях. На прыватную думку аўтара гэтага допісу, у цэрквях павінны распаўсюджвацца выключна выданні строга канфесійнага характару — „Przeglad Prawosławny”, „Gazeta Tygodniowa”, ці бюлетэні праваслаўных радных у Беластоку, — а не свецкія як „Часопіс” або „Ніва”.

Аляксандар Максімюк
Фота Міры Лукши

Шчыра вітаем у Гайнаўцы!

Усё ж, кожны хацеў трапіць у такі „ўсціск”! Міністр Каліуш крыху займаўся калісі культурызмам.

[1 ♂ працяг] нуть „Sto lat”, пад фанфары, сарваўшыся на роўныя ногі пры ўваходзе прэзідэнта. Ад гайнаўскай бізнесменкі Аліцыі Мациюкі — букет ружаў, шчыры ды агромністы, беларускі.

Кожная фраза, са зместам вядомым усім добра, бо прэзідэнт поглядаў на асноўныя справы не мяняе так часта, як іншыя некаторыя палітыкі, віталася віхурай апладысменту. Білі ў ладкі асабліва жанчыны — матулі, бабулі, дзяўчата. Але каб мне ніхто тут не казаў: таму што харошы! Кожны кандыдат у прэзідэнты на новую кадэнцыю мае

свае якасці, і ёсьць мо больш атракцыйныя паводле кабет — з вусам кавалерыйскім, з неверагодна класна зарысаным падбародкам, саноўнасцю, ростам як належацца, дыпломам, набожнасцю ды шчодрасцю папулісцкай большай чым пан Аляксандар (аддалі б усё на свеце народу ў хвілю перадбыў барччу, вядома, не сваё), ды ён якраз, не толькі ў „чырвонай Гайнаўцы”, карыстаецца папулярнасцю і сімпатыяй выбаршчыкаў абодвух палоў народу, і то розных па веравызнанні, професіі і палітычнай цязе. Мо таму, што вядома ўжо, чаго ад яго можна чакаць.

Пабачыць ці паслуhaць прэзідэнта прыйшли гайнаўяне розных пакаленняў.

З не меншым прызнаннем сустрэліся Уладзімеж Цімашэвіч (ён мо нават і большым, калі б лічыць дэцыбелы), Аляксандра Якубоўскую, Рышарда Каліш (яго, неабдумнага, народ стараўся абняць, з віншаваннямі) — які замест таго, каб дзе паехаць у шлюбнае падарожжа, працуе, ездіць з экіпай прэзідэнта.

Былі такія фанаты, што гатовы былі паехаць і ў Белавежу за сігналячым і бліскаючым мігалкамі прэзідэнцкім картэжам. З-пад царквы (куды, на жаль, не былі на канцэрт упушчаны „простыя людзі”, якіх у нядзелю запрашаў быў бациошка; на жаль яшчэ і не былі ўклю-

чаны гукаўзмацняльнікі, і спевы не былі чутны за напаўрасчыненымі дзвярыма) тлум, разгарачаны такім візітам, разыходзіцца неахвотна, хоць ужо цёмна было і халаднавата. Хлопцы памчаліся за святлістай калонай на матацыках. У Белавежу, дзе ў „Жуброўцы” гасцівалі ўжо свае — варшаўская экіпа, тварышы з беластоцкага СЛД, паслы, радныя. Словам — улада. А жондэці — нялёгкая справа, калі і злева, і справа кожны хоча добра кіраваць дзяржавай. А прынамсі добра абяцаць.

Міра Лукша
Фота аўтара

Міжнародная канферэнцыя ў Дубічах-Царкоўных

Войт Анатоль Паўлюцкі (трэці злева) знаёміць гасцей з проблемамі Дубіцкай гміны.

Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польша-Беларусь з Беластоку і Фонд імя Льва Сапегі з Гродна сарганізавалі ў Дубічах-Царкоўных канферэнцыю пад лозунгам „Тэртыярыяльны самаўрад на Беласточчыне і Гродзеншчыне — ідэя і практика”. Сімпозіум праходзіў у дніх 21-24 верасня 2000 года.

— Канферэнцыя сарганізавалі мы па-першае, каб зрабіць больш цеснымі контакты паміж жыхарамі Беласточчыны і Гродзеншчыны, — сказаў дырэктар ЦГА П-Б Яўген Вапа, — каб паміж намі былі як найлепшыя супадносіны. Па-другое, такія спатканні нечага вучачь, а ў гэтым выпадку хочам навучыцца найважнейшага для кожнай ма-

ленькай айчыны: як рабіць парадак на вокал сябе, як гаспадарыць. А гэтым здзяйсніцца самаўрады. Па-трэцяе: хочам, каб супрацоўніцтва адбывалася на месцы, каб можна было хутка дамовіцца з суседзямі з-за мяжы. Беларуская меншасць хутка знайдзе супольную мову з жыхарамі Гродзеншчыны, а гэта абазначае хуткі абмен інфармацыяй, завязанне карысных знаёмстваў, якія вядуть да паляпшэння фінансавай і палітычнай сітуацыі, пачынаючы ад найніжэйшых самаўрадавых узроўняў.

Галоўным спонсарам мерапрыемства было Брытанскэ пасольства ў Варшаве. Удзельнікамі канферэнцыі былі дзеячы з Беларусі з розных асяроддзяў:

Самаўрадавая канферэнцыя, арганізаваная Цэнтрам грамадзянскай адукацыі Польша-Беларусь і Фондам імя Льва Сапегі, згуртавала дзеячаў няўрадавых арганізацый з Беларусі. Пра значэнне канферэнцыі спытала я гасцей з Беларусі, арганізатораў спаткання і спонсараў.

Алесь КРОЙ, настаўнік геаграфіі: Адносіны жыхароў вёсак да нас, як да людзей з-за мяжы, прыемна здзівілі мяне. Ні разу не адчуў я сябе чужым. Людзі ставіліся да нас як да суседзяў, якім усе хочуць памагчы разважнай радай. Такія спатканні даюць вялікія магчымасці для беларусаў, якія хочуць рабіць штосьці карыснае і патрэбнае для змены жыцця на лепшае. Арганізаторы прадставілі нам не толькі тэорыю, але і ўяўлі ў глыбіню практикі, што разам дае агромныя веды.

Наталля ПАЎЛЕНКА мастачка, зацікаўленая культурай і мастацтвам беларускай меншасці на Падляшшы: Кан-

ферэнцыя была цікавым урокам. Інфармацыя, пераказваная прадстаўнікамі мясцовых самаўрадаў паказала як мно-га трэба зрабіць на Гродзеншчыне, каб паправіць жыццёвую сітуацыю. Не разумею, аднак, адной справы: чаму ў вас так мала грошай улады прызначаюць на культуру (на школьніцтва выдаюць 50% бюджету, а на культуру толькі 4%). У класах, дзе праходзіць заняткі па пла-стыцы, на сценах ніякіх карцін. З чаго маюць браць узор дзеци ў сваёй творчасці? Ведаю, што падобная сітуацыя паўсюдная і трэба цешыцца наватымі чатырма працэктамі.

Міхал ДУБРАВЕН з Гродна: Даведаўся я толькі пра жыццё беларусаў у Польшчы. Усе гаварылі, што тут складаная эканамічная сітуацыя, беспра-цоў, а мяне асабліва ўразілі войты гмін Нараўка і Дубічы-Царкоўныя. Яны не склалі рук і бачаць што трэба зрабіць для сваіх людзей, для сваёй зямлі, каб стварыць ім перспектыву. Войт Нараў-

юрысты, настаўнікі, эканамісты і журна-лісты. На працягу чыторох дзён мелі яны магчымасць пазнаёміцца з правіламі функцыянування самаўрадавых структур на ўзроўні гмін і гарадоў.

У першы дзень на сустэрэах з Алесем Палескім і Маркам Жукоўскім госці да-ведаліся пра мясцовы рынак працы і самаўрады ў Польшчы пасля 1989 года. На другі дзень беларускія самаўрадавыя дзеячы побывалі ў Нараўцы і Гайнайцы. Візіт у Гайнайцкім белліці на-глядна паказаў форму школьніцтва для беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Пра заданні і кампетэнцыі гарадскіх улад расказаў бурмістр Гайнайкі Анатоль Ахрыцюк і старшыня Ра-ды горада Яўген Сачко. Удзельнікі канферэнцыі ў Нараўцы прывітаў войт гміны Мікалай Павільч. Госці мелі магчымасць паглядзець амбулаторыю, керамічны завод, ачышчальню сцёкаў і школу, а таксама ў выніку наведання фірмы „Фарм-Агра” пазналі на практикы польска-беларускую трансгранічную супрацоўніцтва. Субота была трэцім днём канферэнцыі. Войт Дубіцкай гміны Анатоль Паўлюцкі і старшыня Ра-ды гміны Ян Сурэль паказалі замежным гасцям гміну Дубічы-Царкоўныя. Апрача візіту на фермах страйсаў і авечак

удзельнікі канферэнцыі наведалі калгас у Старым Корніне, дзе вялікае зацікаўленне выклікаў 16-перадатачны трактар. Спатканне ў гаспадароў Карчоў, якія гадаюць пад 20 кароў, выклікала шмат пытанняў. Госці цікавіліся коль-касцю малака ад адной каровы, яго кла-самі і цаной ды рэнтабельнасцю гадоў-лі. Затым наведалі прадпрыемства Ры-гора Рыбака, якія займаюцца будовай драўляных дамоў у стылі шляхецкіх двароў і фірменны тартак. Пасля агляду рыбных ставаў (у гміне іх каля 100) удзельнікі канферэнцыі спаткаліся з на-стаяцелем, які расказаў гісторыю царк-вы ў Старым Корніне.

Пасля абеду Славамір Іванюк прад-ставіў ролю і заданні гарадскога дэпутата ў Бельску-Падляшскім, а пра ход выбарчай самаўрадавай кампаніі расказаў Міхал Андрасюк. Увагу слуха-чоў прыцягнуў Яўген Мірановіч дакла-дам пра беларускую нацыянальную меншасць у Польшчы. Трэці дзень удзельнікі сімпозіума закончылі пры-вогнішчы, дзе разам з бельскім бардам Дарафеем Фіёнкам спявалі беларускія папулярныя песні.

Нядзеля была днём падсумавання і намячэння напрамкаў далейшага су-працоўніцтва.

Злева: Мэт'ю Тэры і Анатоль Паўлюцкі.

праблем. Аднак пайстай план саргані-зовання міжнароднага спаткання на нейтральнай тэрыторыі, дзе ўлады не перашкаджаюць а людзі з ахвотай па-магаюць, ангажуюцца цэлым сэрцам, прысвячаюць на гэта свой час.

Паўліна Шафран

Фота аўтара

„Расія можа рассыпаца...”

Цікавую канферэнцыю на тэму раз-віцця сучаснай нацыянальнай ідэалогіі ў Сярэдняй Еўропе і на тэрыторыі бы-лога Савецкага Союза ўдалося наладзіць прафесару Сяргею Яцкевічу з Брэста. Арганізаторамі сустэрэчы людзей навукі з некалькіх краін Еўропы і Азіі былі Міжнародная акадэмія вы-вучэння нацыянальных меншасцей і Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны універ-сітэт. Канферэнцыя была прысвечана памяці прафесара Анатоля Яцкевіча, бацькі Сяргея, аднаго са стваральнікаў Тэхнічнага універсітэта.

Найбольш адкрычым для мяне бы-ло выступленне прафесара Моргія Ба-рысава з Рыбінска, што ў Якуціі, пра сі-туацыю народаў паўночнай Расіі, кала-нізавных Масквою ў мінулых стагод-дзяx. У апошніх гадах наступіла там вы-разнае адраджэнне этнічнай свядомас-ці народаў, якія, як здавалася Маскве, былі ўжо цалкам русіфікаваны. Вярта-юцца ў жыццё назывы плямёнаў, якія ка-рысталіся іх працкі. Дэманстратыўна адкідаюцца званні, дадзеныя каланіза-тарамі. Нават сярод кубанскіх казакаў,

якія традыцыйна былі апорай рускага імперыялізму, назіраюцца імкненні ў напрамку стварэння сваёй дзяржаў-ной установы. На далёкай Камчатцы адрадзілася пачуццё іншасці сярод цал-кам русіфікаваных камчадалаў. Аўта-номія дамагаюцца праўыя пачуццё побач іх галікі. У сібірской лакальнай прэсе — гаварыў вучоны з Якуціі — часта пі-шацца, што Расія з'яўляецца там толькі каланізаторам, і што лёгка будзе па-зыцьца яе каланіяльной улады. Такія тэндэнцыі пачалі ўзмацняцца пасля прайгранай расіянамі вайны з малень-кай Чачнёй. Ліквідацыя патэнцыяльна-га бунту сібірскіх народоў, мяркуюць мясцовыя палітыкі, будзе не пад сілу а-слабленай як ніколі раней Расіі.

Професар Барысаў перакананы ў тым, што калі не зменіцца эканаміч-ная палітыка Расіі і далей будзе пра-цягвацца эксплуатацыя ўсіх краіны Масквой і яе мафіёзнымі і палітычна-мафіёзнымі кланамі, тады непазбеж-ным стане працэс развалу Федэрэцыі. Сярод элітаў сібірскіх народоў існуе ўжо дастатковае перакананне, што

сталі яны аб'ектам каланіяльной палі-тыкі і што вялікае багацце іх краін прыносяць вялікі прыбыток толькі ма-скоўскім кланам. За сібірскую нафту, газ, золата мясцовыя народы не атры-моўваюць узамен амаль нічога. Затое застаецца ім толькі страшэнна знішто-жанае натуральнае асяроддзе.

На цікавыя факты з развіцця нацыя-нальных працэсаў у Беларусі звярнуў увагу Сяргей Яцкевіч. Найбольшай па-шанай у беларусаў карыстаюцца расіяне, а зараз пасля іх палякі. Іншыя сусе-дзі палякаў — літоўцы, расіяне, украінцы, немцы, чехі — глядзяць на палякаў намнога больш скептычна. На пачатку дзеявістых гадоў — гаварыў Яцкевіч — узікла ідэя перабудовы Беларусі ў федэратыўную дзяржаўнасць, якую мелі складаць Беларусь і Белае Палес-це. Вакол часопіса „Збудінне” аб'ядна-лася тады некалькі мясцовых дзеячай, якія стварылі ідэю этнічнай іншасці жы-хароў заходняга Палесся. Мелі яны быць нашчадкамі старажытных язвягаў і займацца таксама тэрыторыю паўноч-най Украіны і часткі Польшчы, паміж Бугам і Нарваю. Нягледзячы на вялі-кую прарапандысцкую акцыю, рух не выклікаў шырэйшага зацікаўлення ся-

род беларускага насельніцтва Палесся. Патух ён таксама хутка, як узік. Аднак пасля зікнення гэтага руху стварылася новая групоўка, якая пачала прарапандысцкую акцыю пад лозунгамі ўкраінізацыі Палесся. Акцыя вялася пры парушэнні канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, таму брэсцкі суд вымуша-ны быў спыніць дзейнасць штораз больш агрэсіўных украінскіх груповак.

Вартае ўвагі яшчэ адно выступленне на канферэнцыі, прысвячанае філа-софіі ўспрымання нацыі Радаславам Астроўскім. Пункт гледжання вяліка-га беларускага нацыянальнага дзеяча прыблізіў прысутнім філософу Мікалай Анцыповіч з Мінска. Важным у вы-ступленні было не столькі тое, што ду-маў пра нацыю Астроўскі, колькі сам факт, што яго разважанні разглядаюцца ўжо беларускім вучонымі. Для са-вецкіх і постсавецкіх гісторыкаў і філо-сафаў Астроўскі да гэтай пары быў сі-валам нацыянальнай здрады і калаба-рацыянализму. Дагэтуль ніхто не разгля-даў інтэлектуальную спадчыну Астроў-скага, не глядзей на яго дзейнасць з пункту гледжання беларускіх нацыя-нальных інтарэсаў.

Яўген Мірановіч

Юбілей „Знічкі”

Пяць гадоў таму маладая настаўніца музыкі Бажэна Ляўчук, якая стала на працу ў Гайнавскім белліці, заснавала калектыв „Знічка”. 24 верасня г.г., у час юбілейных святкаванняў, калектыв выступіў з канцэртам у Гайнавскім доме культуры ды запрасіў на сцэну дзяўчат, якія спявалі ў ім раней.

Вядучая канцэрт і заадно салістка калектыву Ілона Карпюк пазнаёміла публіку з гісторыяй „Знічкі”, яе поспехамі і цяжкасцямі. Нагадала пра сябровак, якія заснавалі калектыв, не забыла таксама пра апякунку Бажэну Ляўчук, якой дзяўчаты падзякавали за працу з калек-

Бажэна Ляўчук — апякунка „Знічкі”.

тывам. Белліцісткі выступіў з разнародным рэпертуарам — быўлі песні, якімі калектыву пачынаў сваю дзейнасць ды былі і апошняя апрацоўкі. Гасцінна выступіў на сцэне іншы школьні калектыв — „Гоман”, а сябры з белліція станцаўвалі „Лявоніху”. Спевы спадабаліся публіцы, якая аплодіравала дзяўчатам, дзякуючы гэтым самым за іх пяцігадовую працу і выступлені на сцэне.

— Спачатку быў клопаты з гукаў-мацнільнай апаратурай і падборкай матэрыялу, але з дапамогай дырэктара Яўгена Сачко мы купілі апаратуру за гроши Міністэрства адукацыі і за ўзнагароды. Зараз лягчэй праца вадаць, бо і вонкі большы ўышкуўванні і апрацоўцы песен, — сказала апякунка Бажэну Ляўчук.

Першапачаткова калектыв заснавала каля дзесяці дзяўчат, але яго склад штогод мяняўся. Адыходзілі выпускнікі, а іх месца папаўнялі першакласнікі. Белліцісткі часта спявалі пад акампанемент піяніна або гітары. Рэпертуар часта мяняецца. Спачатку было мноства вядомых эстрадных беларускіх песьні, а пазней з'явілася бардаўская песьня, фальклорныя апрацоўкі і рэлігійныя песьні. Апошнім часам „Знічка” спявалі таксама песьні на дыялектнай мове, сабраныя на Гайнавшчыне. Працы ў іх многа, бо спявалі амаль на ўсіх школьніх мерапрыемствах, выступаючы перад запрошанымі ў белліція гасцімі, а перад усім — рыхтуючы да аглядаў і конкурсных спаборніцтваў. Ад пачатку існавання калектыву белліцісткі прымалі ўдзел у Фестывалі „Беларуская песьня” — на цэнтральным этапе часта становіліся пераможцамі. Самымі каштоўнымі ўзнагародамі, якія вучаніцы атрымалі на гэтым фестывалі, быўлі кубак прэм'ера Владзіміра Цімашэвіча і ўзнагарода Радыё Беласток, якая дала ім магчымасць запісаць сваю касету. Пераможцамі на фестывалі быўлі таксама гайнавскія салісткі Іаанна Масайла, Ілона Карпюк і Марта Грэдэль, не адзін раз перамагаў дуэт Іаанна Масайла і Ева Акачук. Белліцісткі прымалі ўдзел у Фестывалі „Бардаўская восень” і Ваяводскім аглядзе калядных абрадаў — беларускія калядкі спявалі яны таксама на школьніх і павятовых калядных мерапрыемствах. Дзяўчаты вы-

Калектыв „Знічка”.

ступалі ў Гайнавскім доме культуры, Беларускім музеі, у Дубічах-Царкоўных, на Фестывалі нацыянальных меншасцей у Гданьску і на Сустрэчах нацыянальных меншасцей у Пунську.

— Выступленні ў калектыве даюць магчымасць самарэалізацыі, а супрацоўніцтва з сябровкамі і дапамога ім развівае добрыя прыкметы харктуру. Примаючы ўдзел у розных мерапрыемствах, у нас непасрэдны контакт з беларускай песьні і культурой, — кажа салістка Ілона Карпюк, якая спявалі ў калектыве з 1997 года. — Шчыра кажучы, на спяванні ў калектыве можна знайсці час ды спалучыць яго з іншымі заняткамі.

— Часам цяжка вывучыць сваю партыю так, каб пасля добра зладзіць усе галасы на сцэне, але пераадольваем усё

у час рэпетыцый, — заявіла Барбара Кендыс. — Самую вялікую прыемнасць дастаўляе выступленне, калі наш спеў падабаецца публіцы.

Хаця мяняюцца дзяўчаты, то з кожным годам узровень выступленняў калектыву павышаецца, — заявіла апякунка Бажэну Ляўчук, выпускніца Беларускага ўніверсітэта культуры ў Мінску. — З моладзю праца вадаць лепш, чым з дарослымі. У іх менш абавязкаў, а больш цікавых ідэй.

Пра добрыя судносіны паміж членамі калектыву і апякункай гаварылі таксама вучаніцы, а Марта Грэдэль заявила: „Наша пані дапамагае нам і ў школьніх спраўах, і ў асабістым жыцці”.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

„Дужы Ясё” — залаты сказ

Добра запамятаў я апавяданне Васіля Баршчэўскага яшчэ з 1958 года п.з. „Арэлі (Дужы Ясё)”, якое прыпомнілі ў 36 н-ры „Нівы” па прычыне нядайней смерці аўтара. Гэта адно з найлепшых апавяданняў, якія друкаваліся на старонках „Нівы”. Я, калі спатыкаўся з людзьмі з-пад Бандароў і Рыбакоў, пытаўся іх пра Дужага Ясі і пра Цімона Качкі (сёння яна за мяжою). На жаль, нашы людзі маюць кароткую памяць і не помніць гэтай гісторыі, ха-

ця тое апавяданне напэўна аснованае на фактах.

Шкада, што Васіль Баршчэўскі ўжо не жыве, а яшчэ больш шкада, што ён парваў сувязь з „Нівой” і то вельмі даўно. Яго прызвішне павінна быць іншым: пісаць і пісаць далейшыя залатыя сказы пра родны край на беларускай мове, цэльяя кніжкі, тамы. А на жаль, так не сталася: свой талент ён не выкарыстаў да канца.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Мітрапаліт Сава дарыць кніжкі дырэктар школы Ніне Валкавыцкай.

Як у казы

[1 — працяг]

у якіх стаяць толькі парты і крэслы. Трэба таксама падумаць пра пабудову гімнастычнай залы, бо на калідорах або ў класах цяжка будзе весці заняцкі па фізкультуре — дзяля гэтага, аднак, спатрэбіцца ўжо ўрадавая дапамога.

Будуць дзеці ў новай школе

— Не апраўдаліся сумненні, што ў школе не будзе дзяцей, — сказала Вольга Рыгаровіч.

У новым навучальным годзе пачалі заняцкі 120 вучняў у Пачатковай школе ды 81 вучань у Гімназіі. Будуць яны займацца ў 13 новых залах, сярод якіх адна чакае абяцаных гімназіям камп’ютэраў. Малодшых дзяцей з 14 навакольных вёсак і пасёлкаў ды старэйшых вучняў з усёй гміны давозяць у школу два новыя аўтобусы, якія ў змозе забраць звыш 50 вучняў. Пасля арганізацыйных змен у гміннай асвеце некаторыя настаўнікі вымушаны праца вадаць у некалькіх школах. Найбольш настаўнікі даязджае ў Гімназію,

Кветкі для войта Гайнавскай гміны Вольгі Рыгаровіч ад дзяцей.

у якой з чатырма аддзеламі працуе 14 педагогаў. У Пачатковай школе з вучнямі працаюць 16 педагогаў, у tym ліку новая настаўніца беларускай мовы Ніна Куптэль, якая раней працаўала ў Навакорніне.

— Каля 85% вучняў з Пачатковай школы ходзіць на ўрокі беларускай мовы, — заявила дырэктар Ніна Валкавыцкая. — Плануем арганізацца ў школе залу рэгіянальной культуры, у якой памесцім сабраныя намі экспанаты. Будзе там адбывацца, між іншым, навучанне беларускай мове.

У гімназічных класах толькі каля 50% вучняў заявила ахвоту хадзіць на ўрокі беларускай мовы, але настаўніца Ніна Куптэль, якая паказалася ў Навакорніне як добры педагог, спадзяеца, што колькасць вучняў у будучыні пабольшае.

Мерапрыемства закончылася выступленнем беларускага калектыву, у якім паказаліся Пётр Скепка і Ірынай Пішыходскі — раней яны ігралі ў вядомым калектыве „Дубіны”.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Эмілька Мусько з Беластоку любіць гуляць у „алімпіяду”. На ўроках фізкультуры другакласнікі разам са сваёй настаўніцай арганізувалі другі Сідней — з „залатымі”, „срэбнымі” і „бронзовымі” медалямі. У Эмількі, пакуль што, медаля няма.

Дзяўчынка любіць плаваць. У час канікул, калі разам з мамай, татам і брацікам Тамашком пабывалі на моры, найбольш спадабалася ёй плаванне на маталодцы.

— На пачатку канікул я ездзіла да бабкі Марысі ў Бельск-Падляшскі. Разам са сваім брацікам Томкам, — дадае сіmpатычная другакласніца.

Самы любімы прадмет Эмілі — матэматыка.

— А пасля ўрокаў я вывучаю ігру на „Раландзе”!

Але найбольш у свеце дзяўчынка любіць забаўляцца з Тамашком. Хлопчыку два гады і, пакуль што, можна гуляць з ім у кубікі.

— Калі Томак дарасце, — прадказвае Эміля, — мы будзем займацца спортам.

Эмілька любіць сваю школу і класных сяброў. Яна — выпускніца беларускага прадшколля, зараз вывучае беларускую мову.

— Сяджу ў адной парце з Оляй Калінай, добрай сяброўкай.

Эмілька любіць расказваць пра сваіх сябровак — пра жулікаватую Ольку, гаварку Натальку, вясёлую Каську, добрую Ольгу, спакойную Юлітку. З хлапцоў найбольш падабаецца ёй Мацвеі — бо мілы і не б'еца з дзяўчатарамі.

І сяброўкі Эмілі, дзяўчынкі з II „а” класа ПШ н-р 4 у Беластоку, любіць яе.

Люблю вясёлыя прыгоды!

— Эмілька ўключаетца ва ўсякія фантастычныя гульні, — кажуць пра дзяўчынку аднакласніцы. — У яе файніяя прапановы і пачуццё гумару.

— Люблю вясёлыя прыгоды, — пагаджаецца наша „алімпійка”.

ЗОРКА
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Школа ў Орлі багатая ў экспанаты

Дзякуючы конкурсу „Наш клас” колькасць экспанатаў у нашым міні-музеі павялічылася. Прыйшли: стары драўляны ложак, сундук з „маё масцю”, драўляныя ночвы, старая кухонная мэбля, табурэт і многа іншай дробязі. У зборанне экспанатаў вельмі ангажаваўся трэці клас — сёння ён ужо чацвёрты. Дзеці цікавіліся прызначэннем мно-гіх экспанатаў. Мы, гімназісты, зрабілі надпісы і пастараліся апісаць прызначэнне некаторых менш вядомых праладаў, напрыклад, „калатоўкі”, „капыла”, „цэўкі”, „чаўніка” і іншых.

Конкурс быў штуршком для зборання старых прыладаў, усяго таго, што валалялася недзе па хлявах, панадворках, пад стрэхамі хат. Здавалася, што людзі будуць ахвотна пазбывацца старога, але гэта не зусім так. Некаторыя людзі хочуць захаваць кросны, прасніцу, каб упрыго-

жыць свой панадворак, напрыклад, старым колам ад жалезнага воза. Гэта якраз доказ таго, што людзі вельмі прывязаны да сваёй зямлі, мінуўшчыны, традыцыі, хаця не ўсве-

дамляюць гэтага і не заўжды асэн-соўяюць свае паводзіны.

Анеля МАРТЫНЮК
і Магда ЛЕМЕШ
II „а” клас Гімназіі ў Орлі

Тэатральныя калектывы з Нараўкі пад кіраўніцтвам Анны Кандрацюк.

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Вершины Віктара Шведа

Запыталіся Барыса ці бачыў ён ліс?

Настаўнік запытаў Барыса:
— Ці бачыў ты жывога ліса?
Барыс дакладна растлумачыў:
— У тэлевізара я бачыў.

— А ці не бачыў яго ў лесе,
Дзе ліс заўсёды пражывае?
— У лес нат пры такім прагрэсе
Тэлевізара не забіраем.

Тата вінаваты

Настаўніца да Земавіта,
Узяўшы ў рукі яго сыштак:
— Маці твая рашае, бачу,
Усе дамашнія задачы.

А Земавіт без хвалявання
Адказвае сумленна пані:
— Ці ж я ў гэтым вінаваты,
Што тата ўвесь час заняты?

У новым класе

Пачатак гэтага навучальнага года быў для мяне зусім іншы, чым папярэднія. Перад усім я пайшла ў гімназію. Першы дзень у школе ў кожнага вучня выклікае розныя пачуцці. Адны вельмі цешацца, іншыя шкадуюць канікул. А мне здаецца, што гэтых першых у нашай гімназіі больш. Мне вельмі хацелася пайсці ў школу, таму што цікавіла мяне ўсё новае там, але і непакоіла крыху тое, у якім я буду класе — „а”, „б” ці „ц”?;, якія будуць настаўнікі ды яшчэ і іншыя справы. Калі я пайшла ў школу, ўсё выяснілася.

У панядзелак адбыліся першыя ўрокі. На працягу тыдня вучні ўсіх трох класаў пасябравалі. Усе задаволеныя вучобай, адно толькі крыху „цеснавата”. Але нічога, памучымся толькі адзін годзік. Пры Пачатковай школе ў Аўгустове будуюць нам вялікую і прыгожую гімназію. Хачу яшчэ сказаць, што гэта адзіная гімназія ў Бельскай гміне і таму трэба яе разбудаваць. Апрача школьніх кабінетаў будуюць там новая кухня і столовая. Гімназія будзе спалучана з Пачатковай школай і спартыўнай залай, якая ў ёй знаходзіцца. Гэта вялікая выгода — каб перайсці з аднаго будынка ў другі, не трэба выходзіць на вуліцу. У цяперашнім будынку таксама нам вельмі добра, між іншым, таму што мы маєм некалькі новых камп’ютэрэй, падключаных да Інтэрнэту.

Наша школа можа пахваліцца не толькі будынкам, але і вучнямі. У мінулым тыдні нашу Гімназію наведала беластоцкае тэлебачанне. Рэдактар Мікола Ваўранюк гутарыў, між іншым, з карэспандэнтамі „Зоркі”.

Думаю, што гэты школьні год будзе надзвычай цікавы, але пажывем, пабачым...

Юстына ВЫШКОЎСКАЯ
Гімназія ў Аўгустове

Аўто з планеты Макін

(частка IV)

— Давай, будзем цябе называць Сонік, — запрапанавала Юльця. — Таму што гэта прыгожа. І сонцам кормішся.

Юльця асабліва не арыентавала ся ў тэхніцы, і Соніка тэхніка асабліва яе і не цікавіла, і не здзіўляла. Затое Міхась: о-го-го! Калі б мог, дык патрактаваў бы Самаходзіка-Соніка не лепш, чым дзесяткі сваіх цацак! Таму і ведаў, якая небяспека чакае госця з планеты Макін. Дарослыя ўжо мужчыны не менш цікаўныя да таго, каб распрыбушыць яшчэ адну цацку, хай яна і з іншага свету!

— Сонік, мусім цябе кудысьці скаваць, — рагышу хлопчык. — Бо іначай прыйдуць дарослыя дзядзькі, і забяруць цябе ад нас. А з імі ніколі невядома. Разбяруць цябе на частачкі, і не збярэшся ў купку. Расцягнуць кавалачкі цябе па лабараторыях, будуць углядацца ў твае клеткі...

— Клеткі, такія як у вас і хоць бы свінні маюць у нас Вытворы і Жывіны. Вытворы часткова збудаваны з неарганічных структур...

Міхась махнуў толькі шматзначна рукою, кінуўшы вокам на дзяўчынку. Юльця, здаецца, не заўважыла няўпэўненасці ў вачах сябра. Ён, паводле яе, быў вельмі разумным хлопчыкам, з якім гонар быў сябраўца. А Міхасю падабалася яе гарэлівасць і весялосць. Дабрыня. Юльця, так як і Міхась, вельмі любіла ўглядацца ў жыщё прыроды. Асабліва ўсё маленъкае — якое яно ціка-

вае! Чым меншае, мініяцюрнае на- ват, тым больш прыгожае, хвалуючае. Меншае за іх, дзяцей! Праца- вітыя мурашкі, жучкі-красуны, казюркі ды матылькі ў колерах вясёлкі... Траўкі, каменьчыкі абточаныя вадою. Дрэвы, што моцна трymаюцца зямлі — жытло тысяч птушак, звяркоў усялякіх... Павучкі, што не баяцца паднебнай прасторы, а іхня верацёнцы снуюць нітку мацнейшую за ўсё на свеце!..

Павялі дзеці Соніка па лузэ, па полі, па лесе... Ля вады прыселі. І расказвалі, і паказвалі. А Сонік, на здзіў, з усім умеў паразумеца. Разгадваў мову дзятла, вавёркі, дажджавога чарвяка... Ды раптам адчуў, што робіцца нейкі большы, быццам цесна яму ў ягонай металёвой скury. Горача... Ці не перагрэліся яго камутатары? Вядома, не ад перагрузкі ведамі — ніколі не меў проблем з Супервукам. Гэта, пэўна, ад хвалявання! Ад радасці сустрэч з такімі цікавымі аб'ектамі — малымі і большымі жыхарамі паверхні Зямлі і яе кары, а найбольш з маладымі чалавекамі. „Мы — людзі! — з гонарам сказала Юльця. — Людзі гэта яшчэ мамы і таты, бабкі і дзядулі, цёці і дзядзі. Людзі маюць колер скury белы, чорны, карычневы, жаўтаваты...” — „Гэта як і ў нас, на планеце Макін, — уцешыўся Сонік. — І ў вас таксама не мае значэння, які хто колер мае? Праўда? Колер гэта не паказальнік каштоўнасці ні істоты, ні рэчы!”

(працяг у наступным нумары)
Міра Лукша

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Асветніца Еўфрасіння

Крыж Лазара Богшы

Славутаму полацкаму ювеліру Богшу Еўфрасіння заказала для новай царквы шасціканцовы крыж. Майстар зрабіў яго з кіпарысавага дрэва, абклушы тое па баках зала-тымі і срэбнымі пластачкамі з ка-штойнымі камяннямі і шматколернымі абразкамі з выявамі святых.

На крыжы быў зроблены надпіс, які абыцаў страшнае пакаранне таму, хто вынес гэтую святыню з храма.

Але Богшаў твор некалькі разоў забіралі са Спаса-Еўфрасіннеўскай царквы і вывозілі з Полацка. Апошні раз крыж знік у гады вайны з фашыстамі. Ёсць звесткі, што ён трапіў у Амерыку і знаходзіцца ў калекцыі аднаго з амерыканскіх мільянероў.

Крыж Еўфрасінні Полацкай — наш бясцэнны агульнаародны скарб. Цяпер Беларусь шукае яго па ўсім свеце, каб вярнуць на радзіму.

(працяг будзе)

Удзельнікі дэкламатарскага конкурсу з Орлі з настаўніцай Галінай Траічотка.

Удзельнікі XIX Сустрэч „Зоркі” над морам у Гдыні.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Мае канікулы

Купалася і загарала

На канікулах я пабывала на летніку ў Контах-Рыбацкіх. Даехала туды ўжо ў першы іх дзень. Вечарам мора выглядала прыгожа ў промніх сонца на зыходзе, але ўжо наступнага дня ішоў даждж. Часта быў дыскатэкі, на якія я хадзіла вельмі ахвотна. Пабывала я на Свяце рыбака. У гэты дзень трэба было прыгожа апрануцца. Наша група атрымала ўзнагароду. Апекуны правялі таксама конкурс маляван-

ня, у якім заняла я другое месца. У другім тыдні летніка была нарэшце прыгожая пагода і мы хадзілі купацца і загарала. Я вельмі ахвотна купалася і загарала. Мяне захапілі таксама многія месцы ў Гданьску, Гдыні і Сопаце. Я не забуду таксама вогнішча, якім закончылася наша побыванне ў лагеры. З-над мора я прывезла цікавыя ўспаміны.

Эдыта ПЕРАВОЙ
V „а” клас бельскай „тройкі”

На старажытных гарадзішчах

14 верасня г.г. мы наладзілі экспедыцыю ў Пашкоўшчыну і Гацькі. Як нам вядома, два гады таму ў Пашкоўшчыне археолагі адкрылі сліды гарадзішча XII стагоддзя. Пачаліся раскопкі. Знайшлі там прадметы штодзённага ўжытку. Далей пойдуць працы пры ўскрыці абарончага рова, абарончага вала і дамоў. Ад археолага мы даведаліся, што мясцовасць Гацькі датуецца на

II а настав IV тысячагоддзе да н.э. Цяпер ёсьць там пяць насыпаных курганоў. У час раскопкаў вучоныя знайшлі посуд, сякеры і жаночыя аздобы. На адным з пагоркаў стаяў калісці замак. Наша экспедыцыя адбылася дзякуючы кіраўніку Музея ў Бельску-Падляскім, археолагу з Беластока і настаўніцы беларускай мовы.

V клас ПШ у Орлі

Думкі

Было лета.
Я выйшла на шпацыр.
Мае думкі
былі як
блакітнае неба.

Аб чым думала
я тады?
Не памятаю...

Іаанна КАНАНЮК
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве

Польска-беларуская крыжаванка № 41

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды. Наш слоўнік: przebitka — пыж.

		Cesarz Wiraż	▼		Sanie	▼	Ksywa	▼	
Skarby	▼								Hart
Kwiat	►								
Lis	►								Balon
Grodzisko									
	►								
Dar	►								
Przebitka							Akr	►	
	►								
				Aparat	►				

Адказ на крыжаванку № 37: Парасон, верасень, чабан, лаза. Меч, паказ, раб, васал, сена, фон, нянька.

Ніна Мушынскай (1910-2000)

Ніна Мушынскай ў апошнія гады свайго жыцця.

Ніна Мушынскай, слаўная арганізатарка не толькі гарадоцкага хору, але і мастацкай самадзейнасці наогул, адышла ад нас гэтым летам на дзеяночным годзе жыцця. У снежні яна святкавала б свой юбілей, пра які паведаміла мне паціху яшчэ вясной мінулага года. І, праўду кажучы, меркавала я пісаць пра той юбілей у больш радасным настроі, чым давялося мне цяпер.

Хаця я ніколі не была ў хаце Ніны Мушынскай у Гарадку, яна мне заўсёды ўяўлялася хатай, поўнай пахаў духмяных пірагоў з яблыкамі, пра які ў адным з рэпартажаў пісала калісці Вера Валкавыцкая.

Апошнія гады свайго жыцця Ніна Мушынскай правяла аднак у Доме грамадской дапамогі ў Ялоўцы.

— А чаму вы ў сваёй хаце не хацелі быць? — здзівілася я. — Ведаеш жа, Адачка, што ў мяне ўсё мела быць, як у людзей, — сказала мне яна. — А цяпер ужо сілы няма, каб зрабіць добра. Ды і ў доме ранціста мне весляй. І дзечіям перашкаджаць не хачу: яны маладыя, у іх сваё жыццё. А стары мо дзе не так ступіць, нешта сапсue.

Пару гадоў таму я выбралася ў Ялоўку — да Ніны Мушынскай. Непрывычнаму б'е ўнос па старэых, недамытых цел, змешаны з араматам лякарстваў. Цесны пакойчык, а іх трое ці чацвёра. Хворая псіхічна сяброўка. Слабенькі чай без ніякага арамату. А пані Ніне тут добра! Святкуюць што раз нечый дзень нараджэння. Нікога не прапусцяць, а збіраюцца ўсе. Пачастунак можа скромны, але ж кожны мае нейкі грош, які афіцыйна ім даюць з рэнты ці пенсіі, прысланай у Дом грамадской дапамогі! І канцэрты яны там наладжваюць, дзе самі і выступаюць. А пані Ніна — першая.

Памятаю, як выступалі яны ў Міхалове на аглядзе каляндных калектываў. А Ніна Мушынскай, уся ў белым і з крыламі, — у ролі анёла. Пэўна, што тут было ёй весляй!

З мастацкай самадзейнасцю Ніна Мушынскай была звязана неразрыўна

ад 1954 года. Яшчэ выступала на 40-годдзі гарадоцкага хору, а ў 1999 годзе, на 45-годдзе калектыву, яна была ўжо толькі ганаровым госцем. Сын Ігар прывёз яе самаходам з Ялоўкі і верна суправаджай сваю маму на той урачыстасці.

Арганізавалі гарадоцкія жанчыны свой калектыв спонтанна. Хацелі неяк упрыгожыць сабе Дзень жанчын — 8 сакавіка 1954 года. Вырашылі падрыхтавацца і выступіць у Гарадку. Ну, і ад таго пачалося. Найбольш актыўна дзейнічалі пры гэтым дзве сяброўкі — Ніна Мушынскай і Ніна Цыванюк.

Песня была іх шанцам. Песня акрыляла, дадавала веры ў жыццё, памагала жыць. З песней было лягчэй, калі на небасхіле паяўляліся хмары.

Прывязанасьць да роднай песні для гэтых жанчын — жонак і маці — была мацней за ўсё. Адрабіўшы сваё ва установах Гарадка ці на фабрыцы „Карпо”, накарміўшы дзетак і крыху дагледзеўшы гаспадарку, беглі яны на рэпетыцыі, хоць мужы іх бурчэлі і наракалі.

Ніна Мушынскай была не толькі добрым арганізаторам. Яна сама пісала тэксты песен ці частушак пра Гарадок, якія пасля бойка выконвалі на сцэне. Вядома, усе ёй дапамагалі ў гэтай творчасці, імкнуліся дакінуць нешта сваё. І разам выходзіла яшчэ лепш.

Са сваімі песнямі (а таксама беларускімі народнымі і іншымі славянскімі) выступалі харысткі ў Гарадку, Беластоку, у суседніх мястэчках, у далейшых гарадах Польшчы, а нават на Беларусі. Іх сталі ведаць, запрашаць.

Бралі яны ўдзел у конкурсах беларускай песні і заўсёды займалі ў іх вядучыя месцы. Іх калектыву сталі называць жамчужынай, соллю гарадоцкай зямлі.

Глянуўшы на элегантную постаць гэтай пажылой жанчыны, іншы мог бы падумаць, што жыццё яе было высцелена ружамі. Як жа ж бы ён памыліўся!

Рана яна аўдавела. Засталася з двумя малымі сынкамі. Сама, без мужа іх выхавала, вывучыла на інжынераў. Перанесла не менш дзесяці цяжкіх апераций, якія перацярпеў бы не кожны. Паҳавала аднаго з сынку, які памёр заўчасна, вярнуўшыся з працы ў Іраку.

Здавалася б, яе сэрца акамянела, стала непрыветлівым, абыякавым на людскія крыйды і радасці. Але не! Яе больш малеў, суцішаўся, калі пасля чарговых нягод яна вярталася ў калектыв і была зноў з імі, сваімі сяброўкамі і сваёй роднай песней. Тут гэта неспакойная душа знаходзіла спакой і суцішненне.

Тады, у Ялоўцы, яна сказала мне з надзеяй: „Во, каб дажыць да 45-годдзя калектыву! І ў гэты момант я ўбачыла, як у яе вачах засвяціліся таямнічыя агенчыкі. А як жа, дажыла і святкавала. Нездарма ж в'етнамская пагаворка вучыць: „Хочаш жыць доўга і добра — будзь аптymістам!”

Думаю, што Ніну Мушынскую доўга будуць памятаць не толькі ў Гарадку, але і па ўсёй Беласточчыне.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Лес у маіх вачах

Пераможцы мастацкага конкурсу.

На конкурс для дзяцей і моладзі „Лес у маіх вачах”, які ўжо трэці раз арганізуваў Асяродак лясной адукацыі „Ягелонскае” ў Белавежы, удзельнікі з Падляшскага і часткі Вармінска-Мазурскага ваяводства даслалі звыш 3 тысяч прац. Самыя лепшыя малюнкі, разам з пастаяннымі выстаўкамі, знаходзіліся цяпер у выставачнай зале Асяродка „Ягелонскае”.

У гэтым годзе трэба было даслаць малюнкі на тэму „Лес домам дзічыны”. Дзеці і моладзь выконвалі пастэльныя і акварэльныя малюнкі, выдзіранкі і вітрачкі. Моладзь найчасцей паказвала лес і дзічыну, якую можна сустрэць у пушчанскіх нетрах. Самым маладым удзельнікам мерапрыемства было дзіця, якое закончыла 2,5 года. Былі таксама працы вучняў сярэдніх школ і дарослых. Малюнкі жыхароў з асяродкаў для калеків асоб не разглядаліся ў конкурсным спаборніцтве, але іх найлепшыя працы паказваюцца на выстаўцы. Самыя лепшыя працы даслалі вучні Мастацкага ліцэя ў Супраслі і дзеці з мастацкіх кружкоў, якія дзейнічаюць пры школах і дамах культуры.

— Узровень выканання сёлетніх малюнкаў даволі высокі, але некаторыя вельмі цікавыя працы знішчыліся, бо мелі дрэнную ўпакоўку. Хочам звярнуць увагу апекунам і настаўнікам, каб

Канцэрт „Дрэвутні” ў Варшаве

Ужо некалькі гадоў жыхары варшаўскага квартала Урсынаў запрашаюцца мясцовым Цэнтрам культуры і міжнароднай інтэграцыі на летнія нядзельныя канцэрты шматлікіх калектываў. Адбываюцца яны ў Бярозавым Ляску, непадалёк станцыі метро „Натолін”. Там на паляне, на салідных лавах, аматары гадзінных канцэртаў маюць магчымасць паслуhaць папулярную музыку розных народаў.

Сёлетні канцэртны сезон у Бярозавым Ляску завяршыўся ў пачатку верасня канцэртам фольк-гурту „Дрэвутня” з Любліна. У яе рэпертуары многа песні з паўднёва-ўсходніх рэгіёнў, перш за ўсё лэмкаўскіх і ўкраінскіх. Люблінскім артыстам не чужая таксама беларускія („Купалінка”, „Кукавала зязюленка”), славацкія і літоўскія песні. Выконваюць яны і польскі фальклор, характэрны паўднёва-ўсходнім частцы краіны.

Карціны Паўла Верамюка

У Гайнавскім доме культуры (ГДК) адкрылася выстаўка жывапісу Паўла Верамюка, ураджэнца падгайнавскіх Дубін, сёлетнія выпускнікі Мастацкага ліцэя ў Супраслі, студэнта першага курса Акадэміі мастацтваў у Кракаве. Гэта яго другая выстаўка ў ГДК (першая была трох гады таму).

у наступным годзе лепш упакоўвалі працы, якія будуць высылацца па пошце, — заявіў член конкурснага журні Анджэй Антчак.

У час канікулаў Асяродак лясной адукацыі „Ягелонскае” арганізуваў заняткі з дзецьмі, якія адпачывалі ў Гайнавцы. У асяродку можна праводзіць заняткі для арганізаваных груп на тэму аховы прыроды і гаспадарчай дзейнасці Дзяржайных лясоў. У новым наўчальным годзе настаўнікі зноў могуць праводзіць з вучнямі адукацыйныя заняткі на турыстычных маршрутах „Краявіды пушчы”, „Шлях каралеўскіх дубоў”, „Рэбры зубра” і „Пушчанская дрэваў” ды карыстацца дапаможнікамі, якія знаходзяцца ў асяродку.

— Некаторыя настаўнікі реалізуюць свае праграмы наўчання разам з намі. Вышукваюць месцы ў лесе, дзе вучні вучнаца распазнаваюць віды дрэў і знаёміцца з цікавай расліннасцю, — паведаміў старэйшы спецыяліст па ахове прыроды Анджэй Антчак.

У выставачнай зале асяродка знаходзяцца таксама старыя прылады для апрацоўкі драўніны і старыя фатаграфіі Белавежскай пушчы, перададзеныя жыхарамі прыпушчанскіх мясцовасцей.

Аляксей Мароз
Фота Анджэя Антчака

Прэзентаваная гуртом музыка вылучаеца майстэрствам шматгалосага спеву, а таксама зладжаным гучаннем шматлікіх інструментаў: губнога гармоніка, друмлі, тамбурына, бас-гітары, акардэона, мандаліны, флейты, сапілкі і барабана. Гурт дзейнічае з 1995 г. і пачаткова выконваў гарцэрскія і матроскія песні. З часам прыйшло зацікаўленне фальклорам пагранічча. На двух аўдыё-касетах спевакі запісалі польскую, лэмкаўскую, украінскую і беларускую песні, якія распавядаюць пра багатае духовае жыццё колішняга вясковага насељніцтва.

Канцэрт „Дрэвутні” ў сталічным Урсынаве — трапная ініцыятыва мясцовых работнікаў культуры. Публіка не толькі слухала, але і танцевала пад гукі песьні розных народаў.

Міхал Занчэўскі

Карціны Паўла Верамюка

Мастацкі талент Паўла Верамюка выявіла інструктарка ГДК Зінаіда Якуць, калі ён хадзіў на заняткі гуртка юных жывапісцаў.

Выстаўка адкрыта кожны дзень (апрача панядзелкаў) у гадзінах працы ГДК.

Янка Целушэцкі

21 верасня — Прачыстая

Праваслаўныя жыхары Бельска-Падляшскага ў чацвер, 21 верасня, адзначалі свята Нараджэння Прасвятой Дзевы Марыі, званае ў народзе Прачыстай.

У сераду, напярэдадні свята, а 16 гадзіне прыхаджане прывіталі перад царквой Яго Блажэнства мітрапаліта Варшаўскага і ўсіх Польшчы Саву, які адправіў вячэрню ў саслужэнні епіскапа Бельскага Грыгорыя і многіх бацюшкоў. Вернікі мелі магчымасць падысці да мірапамазання і атрымаць блаславенства мітрапаліта.

21 верасня ад 6 да 9 гадзіны раніцы служылася Святая Літургія. Большасць вернікаў падышла да споведі і святога прычашчэння. Галоўная багаслужба пачалася каля 11 гадзіны і закончылася хрэсным ходам. Святую Літургію ўзначалілі мітрапаліт Сава з епіскапам Бельскім Грыгорыем у саслужэнні 24 свяшчэннікаў.

Прачыстая, як штогод, прыцягнула вялікую колькасць вернікаў. Не пераш-

ходзіла ім нават тое, што свята выпала ў чацвер — у працоўны дзень.

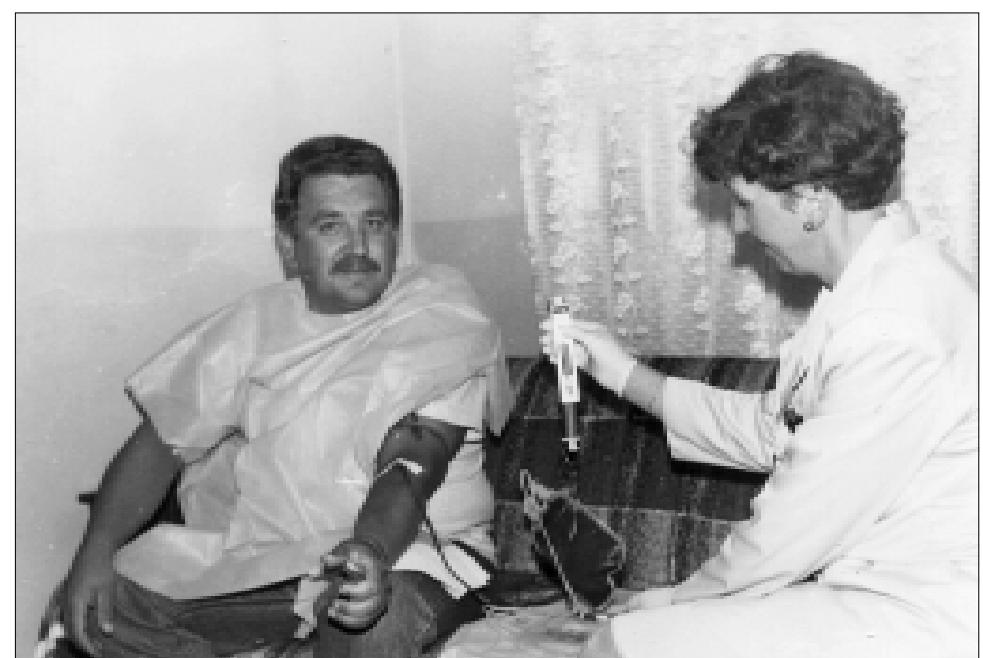
Нараджэнне Прасвятой Дзевы Марыі святкавалі не толькі прыхаджане Прачыценскай царквы. У святкаваннях удзельнічалі вернікі з іншых прыходаў і католікі. Няма чаму дзіваца. Культ Божай Маці аб'ядноўвае ўсіх хрысціян, а ікона Бельскай Божай Маці, якая знаходзіцца ў Прачыценскай царкве, прыцягвае ўвагу многіх хрысціян.

Прачыстая — гэта свята, якое найбольш любяць вучні бельскай „тройкі” і моладзь белліцэя. Як у гадзінніку кожныя 45 мінут хмара школьнікаў выбягала на вуліцу да ларкоў з цукеркамі.

Падзяка належыцца бельскім уладам, якія не дазволілі гандлярам расставіць ларкі ля самага храма. Сёлета багаслужба адпраўлялася без суправаджэння гукку петард, як гэта бывала раней.

Паўліна ШАФРАН
Фота аўтара

Донары ратуюць жыццё

Лешак Конюх з Орлі, узнагароджаны Бронзовым крыжам за заслугі, здаў 17 літраў крыві.

У шпіталі ў Бельску-Падляшскім, дзякуючы донарам, крыві хапае не толькі на патрэбы сваіх пацыентаў. Бывала, што даводзілася памагаць суседнім бальніцам у Гайнайцы, Сямятычах і Беластоку.

Як паведаміла медсестра Люцына Пасечнік з Донарскага пункта ў Бельску-Падляшскім, у самым горадзе найбольш крыві здаюць вучні сярэдніх школ, у tym ліку Беларускага ліцэя. Сярод донараў заўважаеца многа дзяўчат. У Бельскім павеце на пяць гмін толькі ў адной Арлянскай гміне працуе гмінны донарскі клуб. Больш-менш троны разы ў год праводзіцца акцыі здачы крыві. Апошняя акцыя ў Орлі адбылася 18 верасня.

— У Орлі здаюць кроў, бо там працуе актыўны старшыня донарскага клуба Мікалай Рэнгайла, — адзначыла Люцына Пасечнік. — Эта дзякуючы яму прыезджае ў Орлю, бо ўжо два гады няма ў нас свайго транспарту. Коля папросту возіць нас сваім самаходам, штогод у лістападзе арганізуе арлянскім донарам сяброўскую сустрэчу, прыцягвае спонсараў. На сустрэчы пры-

сутнічаюць прадстаўнікі Донарскага пункта з Бельска, а заслужаныя донары атрымоўваюць узнагароды.

У час апошняй акцыі ў Орлі здаць кроў прыйшло 13 донараў (атрымалася 5,850 літра). Донараў абслугоўваў персанал з чатырох асоб (лекар, лабарантка і 2 медсестры). Здаўшы 450 мілілітраў крыві, донар атрымоўвае 7 плюшак шакаладу і 6 батонікаў і можа выпіць каву са смятанкай. Тэарэтычна можа быць ён прыняты лекарам па-за чаргой і атрымаць дармова некаторыя лякарствы. У Бельску-Падляшскім донары, якія здалі мінімум 3 літры крыві, могуць бясплатна карыстацца гарадскім транспартам.

У Орлі донарам-рэкардсменам з'яўляецца сам старшыня клуба Мікалай Рэнгайла, якія здаў 34 літры крыві і быў узнагароджаны Бронзовым крыжам за заслугі. І хация Орля ляжыць блізка Бельска (усяго 10 км), арлянскія донары не маглі б пакарыстацца дармовым гарадским транспартам.

Мікалай Рэнгайла
Фота аўтара

Паказаць жыццё суседзяў

Ветэраны перамогі і працы.

Па запрашэнні Раённага аддзела Польскага саюза пенсіянераў 24 і 25 верасня 2000 года ў Гайнайцы побывалі пенсіянеры з Саюза ветэранаў перамогі і працы з Пружанскага раёна.

Спачатку госці з Беларусі ўсклалі кветкі на могільніку салдатаў Савецкай Арміі, якія загінулі ў 1944 годзе на Гайнайшчыне, а пасля сустрэліся з бурмістрам Гайнайскім Анатолем Ахрыцюком і радным Ваяводскага сейміка Юрыем Панасюком. Пазней яны наведалі Беларускі музей, у якім намеснік старшыні Грамадскага камітэта пабудовы Ян Хіліманюк пазнаёміў іх з некаторымі сельскагаспадарчымі экспанатамі. Дырэктор Гайнайскага белліцэя Яўген Сачко паказаў школьнікам будынак, гості сустрэліся з настаўнікамі беларускай мовы, якія расказаць пра свою школу, поспехі вучняў і адказы на пытанні пра на-

стайніцкую працу і навучанне беларускай мовы. Перад ветэранамі выступілі таксама школьныя калектывы „Знічка“ і „Гоман“, а дырэктар Яўген Сачко падорыў кніжкі пра гісторыю Гайнайскага белліцэя. Гості з Беларусі наведалі яшчэ Свята-Троіцкі сабор і Гайнайскі дом культуры, у якім сустрэліся з мясцовыми пенсіянарамі. Сярод ветэранаў былі члены пружанскага хора, якія выступілі перад гайнайскай публікай.

— Мы ўжо адзін раз былі ў Пружанах, а нашы гості пабывалі раней у Белавежы. Культура ў нас падобная, мы хацелі б зноў паехаць да нашых суседзяў і пазнаёміцца з жыццём пенсіянераў у Беларусі, — заявіў Мікола Чыквін, старшыня Гайнайскага аддзела Польскага саюза пенсіянераў.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Дзень мытнай службы

21 верасня мытнікі адзначалі свята — Дзень таможнай службы. Заглянуў ў ў чаромхаўскую аддзяленне мытнай установы і папрасіў яе кіраўніка расказаць пра сёлетнія святкаванні і будні мытнай службы.

— Для нас дзень 21 верасня нічым не розніцца ад іншых, — гаворыць начальнік Яраслаў Негрэвіч. — Пачаўся ён у 8 гадзін зранку, а закончыўся ў 19³⁰. Кожны з кантралёраў, які у аддзяленні, так і на пунктах у Полаўцах і Семяноўцы, займаўся сваімі абязьдзімі. Толькі пяцьцерых узнагароджаных паехалі ў Беластоцкую мытную ўстанову атрымаць павышэнні. Гэта: Вольга Купрыцюк і Галіна Маркевіч з Чаромхі, Ежы Башчюк і Уладзімір Каўшук з Полаўцаў і Івона Засім з Семяноўкі. Усе яны атрымалі званне старшага кантралёра. Назначэнні ўручалі дырэктар Міраслаў Сянкевіч. Намякнуў ён у прамове, што узнагароджаных магло быць намно́га больш, але не дазваляюць на гэта аблежаваныя фінансавыя сродкі.

— Скажыце, калі ласка — звязтаюся да начальніка Негрэвіча, — як выглядае працоўны дзень мытніка?

— Працуем штодзённа не вылучаўшы нядзель і святы, з адным аблежаваннем: у гэтыя апошнія дні афармляем толькі кліентаў з таварамі, якія хутка псуяцца. Іншых тавараў не афармляем, паколькі банкі ў Чаромсе ў вольныя дні не працујуць і няма дзе плаціць пошліну.

— А колькі аформілі вы аўтафураў (TIR)?

— На сёняшні дзень адправілі мы 2 175 і прынялі 1 175 аўтафураў, значна больш чым у мінулым годзе. Нашымі паслугамі карыстаюцца прадпрыемствы і ўстановы Бельшчыны, Гайнайш-

чины і Сямятычы. Вывозяцца ў асноўным вырабы з дрэва.

— Ці патрапіце тэрмінова аблугаўваць кіентаў?

— Дагэтуль скаргай ад кліентаў не было. У Чаромсе працуе 24 таможнікаў, а на дарожным пераходзе ў Полаўцах — 19 і Семяноўцы — 15. Нас задавальняе такая колькасць службоўцаў. Калі спатрэбіца, а такое здараеца па пятніцах, ставім на службу дадатковых кантралёраў.

— Што можна сказаць на конкітантрабанды ў прыналежных вам пунктах?

— У жніўні г.г. на дарожным пераходзе засяялі мы трох тысячаў кампакт-дискаў, якія намагаюцца перавезці турыст з Беларусі. Пераважна змагаемся з кантрабандай спіртных напояў і паліросаў. Дагэтуль адбылося 17 спраў супраць іншаземцаў. Суд прыгаворавае канфіскацыю тавару і высокія штрафы.

— Які ў Чаромсе мытныя кадры?

— На пасадзе начальніка я ад 1 жніўня 1999 г. Да ветэранаў можна зацікіці Міхася Маркевіча, Дэмітрыя Самасюка, Уладзіміра Шаўчэнку, Васіля Цімафеюка, Мікалая Карпюка і Мікалая Юхімовіча як і Яўгена Тамашука, Багдана Жалобу, Пятра Маркевіча, Міхася Паўлючука ды іншых.

— Які ў вас праблемы?

— Адна з іх датычыць пашырэння пляцоўкі для мытнай адправы і вырашыцца яна да канца года. Дагэтуль яна невялікая, калі семсот квадратных метраў. Прадбачаем павялічыць яе на 900 м². Інвестыцыю праводзім супольна з Гімназія управай гаспадарчым спосабам.

— Дзякую за размову!

Уладзімір СІДАРУК

У клінку гісторыі (3)

Успаміны Ніны Лаўрашук з Бандароў

Мы, вызваленые, ішлі многа дзёнь пехатою. Гналі нас. Мы шукалі што паесці па нямецкіх хатах. Завялі нас у контразведку. Там ужо былі *тичательные допросы*. З таго допыту як выйдзец, то ног не чуеш, галава аж гудзе. Трымаешся парэнчы, каб не ўпасці. Так знервавалі: „Дзе муж?” Кажаш праўду, а яны пераглядаюць якісь паперы перад сабою... А чорт іх знае?! Ах, Божа... Тлумачу ўсё папраўдзе як было, а яны па-свойму *кавэркаюць*; не вераць! „Да Уласава пайшоў! На нас ваяваць!” А то — бацькі кім былі? Чым займаліся? Дакладна! Матка мая была з Сібіры. Кажаш, як было, то яшчэ тады больш да цябе чапляюцца. З Сібіры была?! То як апынулася ў Польшчу? Тлумачу, як то было: у час першай вайны, як то немец ваяваў з царом, нашы людзі *скіталіся* па Расіі. У бежанстве, значыць, былі. І тата мой там ажаніўся, жонку прывёз на радзіму. „А ці яна польскае падданства прыняла?” А хто ў яе там астаўся? Выйдзе чалавек з таго дапросу, не ведае ўжо, на якім свеце. Добра, што ўвогуле выйшаў.

Ну, апяць да работы, у рускіх. Да ганення ската. Нямецкіх кароў мы гналі ў калгас пад Ленінградам. Дзяўчат і баб адтуль прыслалі, усе рускія, ароч аднае літоўкі і мяне. Перш нас *цывічылі* ў вайсковасці: страліць вучылі. Я найлепш страліла. Пасля — на

конях ездзіць. Я хутка і добра навучылася. Ну, дык мяне... у разведку. Кароў гнаць. Мне 5 кіламетраў наперад праехаць, праверыць, ці мін няма. Ну, сярод дарогі не так страшна. Ад'едзеш далёка ў лес ці ў поле, вінтоўка за плячыма... Як стаіш на зямлі, то чаму не, мо і стрэліў бы добра, а я то б настраляла на кані, калі б хто напаў! Не раз было, што такую разведчыцу забівалі. А я цяжарная, шосты месяц, жывот велікаваты. Што мне рабіць? Езджу я, езджу ў той разведцы то ўпярод, то назад, накалачуся на тым кані... Распалаилася раз перад адной рускай: натрасуся, жывот баліць... А яна: то скажы камандзіру, што такая справа — кожны ж бачыць, што табе нельга. Капітан звольніў мяне з тae работы.

Цяпер маё заданне было хлеб пячы і варыць есці для 13 чалавек. Як затрымаемся кароў паласвіць, дык я на павозы расчыняю хлеб у дзвюх вялікіх місках. Той хлеб укісае, падыходзіць. Дзесь затрымаемся на вечар на адпачынак, цеста расцце, а я іду па хутарах, шукаю, дзе печ. А цяжка было ўбачыць цэлую хату. За кіламетр, часам намнога далей, траплялася якаясь печка. Распальваю, стаўлю варыць. Нашу ўсё з абозу, на той хлеб. Хлеб пасаджу, ужо сонца зойдзе. А пакуль спячыцца?! А пасля трэба панасіць тыя бохны гарачыя — па чатыры, адразу ж не панясу. Усе спяць, адно тыя, што кароў пільніцуць, з вінтоўкамі не дрэмлюць. Мала паспіш, а наробыцца.

былі ў плашчах, але аднаму з-за неасцярожнасці зляцела верхняя частка плашча і зазіхацелі пагоны афіцэра НКУС. Дзядзька Барташук злякаўся, бо ведаў, якое гэта войска, аднак энкаўздзіст спакойна сказаў: „Не бойся, дедушка, і говори все, што знаеш о Бібліи, мы будем слушатъ”.

Тут дзядзька Іван, які добра ведаў Расію і рускі народ, умомант адчуў, што гэта не правакацыя, а ісціна, і давай ён гаварыць пра Біблію; больш гадзіны гаварыў, а вайскоўцы пільна слухалі. Калі закончыў, дык тыя шчыра падзякавалі, гаворачы: „Такого мудраго человека мы ўшчэне не встречали и если не погибнем в этой войне обязательно напишем вам, дедушка, письмо когда вернемся”. Узялі з сабою яго адрас...

На жаль, пісмо ад іх ніколі не прыйшло; найхутчэй злажылі яны галовы ў той страшнай мясарубцы. Гэта

Але чалавек жыў з думкай, што калісі дадому вернеца. А я мела ахвоту, каб мо ў Расіі застацца! Рускія дзяўчыты: „Ты с ума сошла?!“ Не ведаю ж, як у калгасе жывуць людзі. „Ты лепш прасі, каб цябе звольнілі, едзь нараджаць дзіця на радзіму!”

З тымі каровамі мы зайшлі ўжо за Вільню. Новае начальства мяне ніяк не хацела адпусціць: а хто будзе хлеб пячы? Калгасныя бабы не ўмеюць. Але ж адзін маёр ехаў у Расію. Дзяўчыты падказалі, каб з ім пагаварыць, каб пераканаў маіх шэфаў. Ён загадаў ім на білжайшай камендатуры звольніць мяне дадому, выпісаўши адпаведны дакумент. Што была ва Усходній Пруссіі на *принудительных работах*, у нас *гоніца скота, очень хорошая*. Прайшлі яшчэ пару камендатураў, а ўсё шкадавалі мяне адпусціць з прычыны хлеба. Урэшце выпісалі паперу, што я за адна, і што дазваляеца мне вяртацца ў Польшчу. У Вільні большы гурт таіх як я сабраўся. *Да Польськае* ехаць.

У Вільні думалі сесці на які цягнік, каб да Гродна, бліжэй дому дабраца. Я спачатку рашыла зайсці ў польскае консульства, што за Зялёным мостам, у хане драўлянай, доўгай было. Выпісалі мне *спраўку*, сказалі, што пакуль цягнікоў у Польшчу не будзе, ды праз пару тыдняў будзе транзіт, санітарны вайсковы цягнік, з раненымі. А мне на пару дзён даюць закватараванне і апеку, бо ж я цяжарная. А я пабегла на вакзал, бы па рэчы, а проста перадумала — буду ехаць з іншымі ў Гродна. Два разы скідалі нас з таварняка салдаты, усё ж мы, 20 чалавек, паехалі...

сведчыць пра тое, што і сярод энкаўздзістў былі добрая і высакародныя людзі — не так, як аднабакова кляйміць іх наша пропаганда.

Калі дзядзька Васілюк будаваў згаданую хатку ў Дубічах, аднойчы завітаў да яго камендант дубіцкага паста-рунка міліцыі; было гэта ў пяцідзесятага гады, калі ў нас быў калгас. Наслалі яго мясцовыя партыйныя царыкі з намерам, каб дзядзька Іван менш гаварыў пра Бога і Біблію. Камендант найперш сказаў: „Голосна не гаварыце пра Бога і пра тое, што напісаны ў Бібліі, бо можуць быць непрыемнасці”. Дзядзька адказаў: „Мне ўжо смерць не страшна, бо я сваё пражыў, толькі шкада маладога пакалення, якое духовна беднае і ляціць у прорву толькі таму, што живе без Божай жывой веры”. І давай гаварыць пра тое, што напісаны ў Бібліі і што нас чакае ў найбліжэйшыя гады.

прастадзелі. Лыжачкаю да вады дакапа-емся і нап'емся.

Прыышлі рускія: Выходзі! Сем дзён нас, 42 чалавекі, у адным пакойчыку трымалі, два разы „на двор” выпусцілі. Потым трэх тыдні ў Растэнбургу (Кентышыне) трымалі, там добра было. Пасля пад Гданьск нас перавезлі, фабрыку разбіраць. Там шпіталь быў, а ў ім дзве тысячы нас, дзяўчыт, было. То стражнікі былі і пільнавалі, каб салдаты туды не дасталіся.

Я з адной *польская* ўцякла, бо і так у Расію забралі б. Дайшло яшчэ некалькі асоб. На станцыі пад вагонамі хаваліся, каб салдаты не ўбачылі. Таварным поездам у Варшаву прыехалі. Я перасядалася і праз Беласток у Бельск прыехала. У Бельску пераначавала, мяне пакармілі. Мой тата быў акурат у Беласток выбраўся і мы ў Бельску спаткаліся. З Бельска дадому я ўжо пехатою прыйшла.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

А ў Гродне — зноў размеркавальны пункт. Дапросы, лазня, дэзінфекцыя. Лагер зноў, а калі тое ўсё перакатлум, то вырашаць, куды нас пусціць, накіраваць. А што, калі нас, беларусаў, не пусцяць дахаты?! Усё ж, мусілі зайсці ў ту юстанову. Добра, што ў мяне ўсе дакументы быўлі, пасведчанні, дык адправілі адразу на кватэрэ — голыя сцены, падлога. Жыві, з чаго хочаш. Добра, што тое-сёе ў клуначку мела — прадам на рынку, куплю што паесці. Дзве нядзелі так трывалі. Далі ўрэшце два таварныя вагоны да цягніка, які ехаў на заход.

Ездзім. Сонца нізенька. Зараз жа граніца. Пагранічнікі сталі дакладна пра-вяраць дакumentы. Ліха мяне падкусіла паказаць абодва — той, што ў Вільні дали, і гродзенскі! Учапіўся адзін пагранічнік якраз да таго, ханеў мяне высадзіць, весці на дапросы. Другі ўгаварыў яго: „Пусть едет, столько пережи-ла!” З жыватом вялікім, з клуначкам едзе кабета з вайны дахаты! Сонца нізенька кацілася над гарызонтам... А па маіх шчоках каціліся слёзы. Дадому!

Івана не было. Не вярнуўся ён ніколі. А тут сенакос, зараз жніво. Капаніне. Братоў былі пазабіралі на пастарунак у Міхалове (шмат хлопцаў з Будтады сядзела ў арышце). Работы многа. Сястры толькі 15 гадоў. Атаву мы з ёй касілі, падымалі шапку ў абарозе. Ва-лачыла я мяхі бульбы, закідала на воз... І пайшла з мяне кроў. Памерла мae дзі-цяця, сынок, які столькі са мной вы-церпей на чужыне. Казалі кабеты: „Не плач па ім, не раві, табе толькі 20 гадоў. Жыщё перад табою...”

Запісала Mira Лукша

Камендант зацікавіўся, выслушав усе павучэнні дзядзькі, за ўсё падзякаў і нават пазычыў Біблію. Пасля некалькіх дзён аднёс назад кнігу, гаворачы: „На жаль, нічога я там не зразумеў, але можаце, найлепш паціху, прапаведа-ваць яе змест”.

Дзядзька Іван яшчэ пры царызме прывёз з самай Масквы вялікую пілу для рэзання будаўнічых матэрыялаў. Была яна высокай якасці і цэлай вёсکа, а нават суседня, карысталіся ёю.

Дзядзька Іван памёр у канцы 50-х гадоў, пражыўшы 87 гадоў. Яго дачка Зіна яшчэ жыве — гэта ўжо бабулька. Яе сын Жоржык жыве побач, а другі сын Павел (мой сябра) жыве далёка ў Польшчу, працуе ў вайсковым аркестрам. Абодва яны дужыя, бо іхні прадзед яшчэ пры царызме гнуў конскія падковы.

Мікалай Панфілюк

Слова і слава

Гэтага дзядзьку родам з Грабаўца звалі чамусыці Барташуком, хаця ў са-праўднасці называўся Іван Васілюк. Помню яго, калі ў Дубічах-Царкоўных будаваў хатку сваёй дачэцэ Зіне і ўнуку Жоржыку; муж Зіны загінуў у час апошняй вайны. Іван Васілюк меў залатыя рукі, бо ўсё мог па-майстэрску, як столяр ці пячнік, зрабіць; вырабляў ён нават цэглы. Але найважнейшым яго дарам было разгадванне таямніц свяшчэнай кнігі Бібліі, якую ён пастаянна чытаў і тлумачыў людзям. Калі леткам 1944 года саветы гналі немцаў на заход, у толькі што вызвалены Грабавец з'явіўся чырвонаармейцы і чатырох з іх завіталі ў клуню, у якой тады працівала Іван Васілюк з блізкімі. Ішоў даждж і яны

Я там дайла, гной выкідала і клаала, свінням давала, з поля звоздзіла, малацила — усё рабіла! Жыла ў зімовай кухні. Голаду не было, гаспадыня сама нам есціварыла. Гаспадыня паехала капаць бульбу да сваіх новых цесцяў, а стары, калі набліжаўся фронт, да дачкі выехаў. І нам солтыс загадаў выязджаць. Мы сем кароў пакінулі і паехаі. Пад'ехаі пад ваду, там сталі тапіцца. То мы назад трэх кіламетраў вярнуліся. Сядзелі ў аднага гаспадара. Вада там рана была, а пасля не, то ваду, што ў цэнтральным асяпленні была, пілі.

Збамбілі дом. Там людзі з-пад Варшавы былі і я з імі ўцякла. Ідзэм — лес, рака, акопы. Б'юць, усюды трупы, адарваныя ногі. Раненая енчачь, пішчаць. Самалёты бомбы кідаюць. Немец нас спыніў і мы двое сутак у акопах

Ветлівасіць

Тыя людзі, што пабывалі цяпер у Ня-мечыне, гавораць, што немцы вельмі ветлівы і культурны народ. Кожнаму гавораць „добрая дзень”, хто б гэта не быў. Гэта сведчыць аб пашане чалавеку, высакароднасці, любві... А як спра-ва ветлівасці выглядае ў нас? Думаю — мы на апошнім месцы ў свеце. Маладыя людзі мала каму гавораць „добрая дзень”, хаця ёсць і выключэнні; на шчас-це. І знаёмая, а нават сваякі, мала каму гавораць гэтае слова. А скажы не-знаёмаму слова прывітання, дык ён ця-бе абласе і аплое. Помню адно здарэнне, калі ў Гайнаўцы адзін наш дзядуля сказаў аднаму панку „добрая дзень, па-ночку”. Дык той абласе дзядулю з га-лавы да ног брыдкімі словамі. Я ўсё гэ-та чуў і кажу дзядулю: „Вы паступілі па-хрысціянску, а ён, панок, паступіў як апошняя свіння”.

Мікалай Панфілюк

Яшчэ пра ўсходнія тавары

Базар у Беластоку захапіў Мікалая Лук'янюка багаццем прапанаваных беларускімі прадаўцамі тавараў. Заглядаю і я на тыя тавары і з ціагам часу стаўлюся да іх больш памяркоўна. Раней я нават з ахвотаю сёе-тое купляў, аднак з-за недастатковай выручкі ад тых пакупак згаданая ахвота штограз падае. А справа не ў „выгадных” цэнах, а ў вядомай рускай прыказцы: *Дорого да мило, дёшево да гнило.* Прывяду некалькі прыкладаў.

Нядайна палакоміўся я на „танные” фотаплёнку. Марка плёнкі самая вядомая: *Kodak*. У крамах яна каштуе байкавата, а тут такая нагода, такі выйгрыш! Зарадзіў я ёго ў фотаапарат і давай пстрыкаць. Многа кадраў мела быць — аж 36. Аднак скончыліся яны неяк вельмі „датэрмінова”. Занёс я той „кодак” ў майстэрню, а там мне адразу паведамілі, што гэта паддзелка. І сапраўды: пад меткай „Кодака” адкрылася метачка нейкай кітайскай фірмы. Хто „набілітаваў” тую плёнку — невядома; мо самыя кітайцы, а мо захапляючыя спадара Лук'янюка беларускія „багацце”. Ну і клетак было там раптам 16...

Іншым таварам, якога багата ў замежных нам гандляроў, з'яўляюцца лёзы для брыцца. На іх таксама палакоміўся я зэканоміць. Аднак мая барада рэзка супрацівілася тавару супляменнікаў. За такія непатрыятычныя паводзіны вымучыў я адзін раз, але за другім разам пашкадаваў — барада ж свая, бліжэйшая целу чым нават кашуля. Выкінуў я беларускі тавар і падаўся ў краму па „Polsilver”. Цяпер мая барада не пратэстуе.

Прадаюць насы супляменнікі і металічныя вырабы, у тым ліку і нядайна згадваныя Мікалаем Панфілюком свердзелы. Цяпер тыя свердзелы польскай прадукцыі (цэны як у краме), але раней былі танныя савецкія. Каб у не надта цвёрдым муры высвідраваць адну адтуліну давялося мне аднойчы карыстацца аж трyma савецкімі штукамі. А справа была ў тым, што для іх вытворчасці прымянялася руская сталь — гнётся, не ломётся — пагнуліся яны мне да непры-

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Я хаджу ў ліцэй. Няма калі аглядаць тэлевізію. Мама ўсё крычыць, што трэба брацца за вучобу, бо бяда будзе. Ну, але хто ж сёння можа абысціся без тэлевізіі. Мама гаворыць, што пасля гэтай тэлевізіі я ўсю ноч кручуся, сама з сабой размаўляю.

І вось падумай, што мне прыснілася нядайна. Быццам вяртаюся я са школы. Адчыняю ключом уваходныя дзвёры ў блёк, а тут да мяне з аўтаматам чалавек у „камініярцы”. Накіраваў мне гэты аўтамат Калашнікава праста ў грудзі.

Я перапужалася не на жарты. Падыходжу да ліфта, а там ізноў такі ж бандыт у чорным стаіць. Ну, зусім такі, як тыя ахойнікі ў крамах ці банках. Але чаму і гэты хоча стралаць у мяне?!

Я вырашыла не ўваходзіць у ліфт, а пайсці па сходах наверх. Толькі ўзышла я на наступны паверх, а там ізноў стаіць бандыт і цэліца сваім аўтаматам

датнасці. Таксама і дзвярны замок, з рускай сталі хутка выеўся і давялося ўзломіўца ў сваю кватэру. І нажы, купленыя на базары, неяк не паддаюцца вастрэнню.

Два або тры разы купіў я і батарэйкі, таксама „вядомых японскіх” марак, бо ж нейкі давер да захвальваючых іх прадаўцу ўшё; хутка сталі непрыгоднымі. Некалькі разоў купіў мыла беларускай прадукцыі. На жаль, нягледзячы на прывабныя назвы розных араматаў, усе тыя пахі аказваліся ў сутнасці аднолькавымі і не надта прыемнымі.

Крыху яшчэ слоў пра прадуктовыя вырабы. Аднойчы купіў я аўсянія платкі. Пры пакупцы не прыгледзяўся ды і адкрыў іх не адразу, але пасля двух тыдняў — былі яны ўжо злучаны беленькім. Быў час, калі купляў я сыры і смятану. Вось смятану можна купіць толькі ў беларускіх прадаўцу, бо тое, што прадаецца ў нашых крамах, неяк няёмка называецца смятанай. Перастаў я аднак купляць тую смятану і некаторыя іншыя беларускія прадукты. Справа ў тым, што па тэлеканале *Planete*, калі паказвалі выследкі чарнобыльскага ўзрыва, паведамілі, што ў Беларусі змешваецца малако з розных рэгіёнаў, каб такім чынам выручаць найбольш забруджаныя. А так складваецца, што забруджвацца ў нас няма абавязку... Смак беларускіх сырояў — і жоўтых, і белых — у параўнанні з польскімі адпавядзяў іх цане. Тоё ж самае можна скказаць і пра таннае беларускае піва. А ўжо з гарэлкаю іншая справа. Яна ў два разы таннейшая за нашу манапольную, аднак смак яе — і то розных беларускіх марак — лепшы ад вырабаў беластоцкага завода на Старасельцах. Толькі вось з ёю адна бяда — надта многа яе з неўспрымальнімі „дадаткамі”. А да таго ж яшчэ і пытанне: якая ўпруженасць, што прапануемы прыбазарнымі назоламі высакапрацэнтны напой не з'яўляецца нейкай ядавітай паддзелкай. Сёння ж так многа людзей памірае ў п'яным відзе...

Аляксандр Вярбицкі

у мяне. Я вышэй, а там ізноў тое ж. На кожным паверсе стаіць бандыт у „камініярцы” і з аўтаматам ды пагражае мне.

Нарэшце я дайшла да свайго паверха. Адчыняю дзвёры, а ў кватэру таксама — бандыт. Божакі, што рабіць? Як пазваніць у паліцыю, што ў нашай хате рабаўнікі? Яны ж не даваляюць мне зрабіць гэтага.

Тады я прыдумала, што можа легшы было б сысці ўніз, да суседкі, якая жыве пад намі і пазваніць у паліцыю ад яе. І я пайшла да яе. Тут я прачнулася.

Астроне! Мама кажа, што ўсё гэта ад тэлебачання, а мне здаецца, што гэта нядобры сон.

МАРЫНА

Марына! Ты маеш рацыю, але і твая мама, магчыма, таксама. Можа наглядзелася ты крымінальных фільмаў, а па начах табе сняцца кашмары. Але наогул сон абазначае кепскае. Акружаюць цябе людзі, якія не даваляюць табе, злосныя на цябе. Могуць яны выклікаць нейкія сваркі, непрыемнасці. Будзе небяспечна. Але не хвалюйся занадта. Мо гэта ўсё з-за таго тэлевізара.

АСТРОН

Niva
ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбицкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na I kwartał 2001 r. upływa 5 grudnia 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

Шчупак-велікан

Міхал Тхарэўскі з Орлі рыбачыць ужо сорак гадоў, з 15 года жыцця. У нядзелью 17 верасня неспадзявана злавіў рэкорднага шчупака.

— Каля трэція пасля абеду паехаў я на машыне на вадасховішча Антона-нарваць травы для трусоў, — расказвае рыбалоў. — Нарваўшы травы, падышоў я да вады і ўбачыў, як рыба скоча ўверх. Значыць, шчупак выйшаў на паляванне.

Міхал Тхарэўскі, як заведзена ў сапраўдных рыбаловаў, усе рабалоўныя аксесуары возіць з сабою. Узяў ён тады з машыны неабходныя снасці і на самаробным плыце выплыў на сярэдзіну вадасховішча.

— Кінуў я блясну, але рыба не клюнула, тады я памяняў прынаду ма малога карася. Паўгадзіны пазней адчӯ

я моцны штуршок, — расказвае спадар Міхал. — Змагаўся я са шчупаком больш за паўгадзіны. Рыба то сыходзіла на дно (10 метраў углыб), то падыходзіла ўверх. Я адпусціў шчупака на 50 метраў і пільна сачыў, каб не ўпусціць яго ў трысцё. Дацягнуў ён мяне на плыце да берага і трэба было ўвайсі ў ваду. Тады дапамог мне адзін з рыбалоў з Бельска. Пры выящаванні шчупака на бераг я пакалечыў сабе рукі, схапіўшы рыбу за вострыя жабры.

Шчупак-велікан, даўжынёю 110 сантиметраў, важыў 10 кілаграмаў і 200 грамаў. Мяса хопіць на чатыры абеды для сям'і Тхарэўскіх. А галава шчупака папоўніць калекцыю трафеяў арлянскага рыбалава.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Просьба да людзей добрай волі

Рада Згуртавання дапамогі дзесяцым пакутоўчым ад хвароб жоўцевых шляхоў і печені „Лівер” у Кракаве звяртаецца да ўсіх з гарачай просьбай дапамагчы фінансава 12-гадовому Рафалу Келбасу, якога жыццё можа выратаваць толькі перасадка печані. Каб жыць, хлопец павінен выехаць на лячэнне ў адну з замежных клінік. Кошт аперацыі разам з трохмесячнай пасля-аперацыйнай курацыяй у клініках-членах Еўратранспланта ў Бельгії, Францыі і Нямеччыне складае 60-150 тысяч долараў ЗША.

Рада Згуртавання дапамогі дзесяцым пакутоўчым ад хвароб жоўцевых шляхоў і печені „Лівер” у Кракаве звяртаецца да ўсіх з гарачай просьбай дапамагчы фінансава 12-гадовому Рафалу Келбасу, якога жыццё можа выратаваць толькі перасадка печані. Каб жыць, хлопец павінен выехаць на лячэнне ў адну з замежных клінік. Кошт аперацыі разам з трохмесячнай пасля-аперацыйнай курацыяй у клініках-членах Еўратранспланта ў Бельгії, Францыі і Нямеччыне складае 60-150 тысяч долараў ЗША.

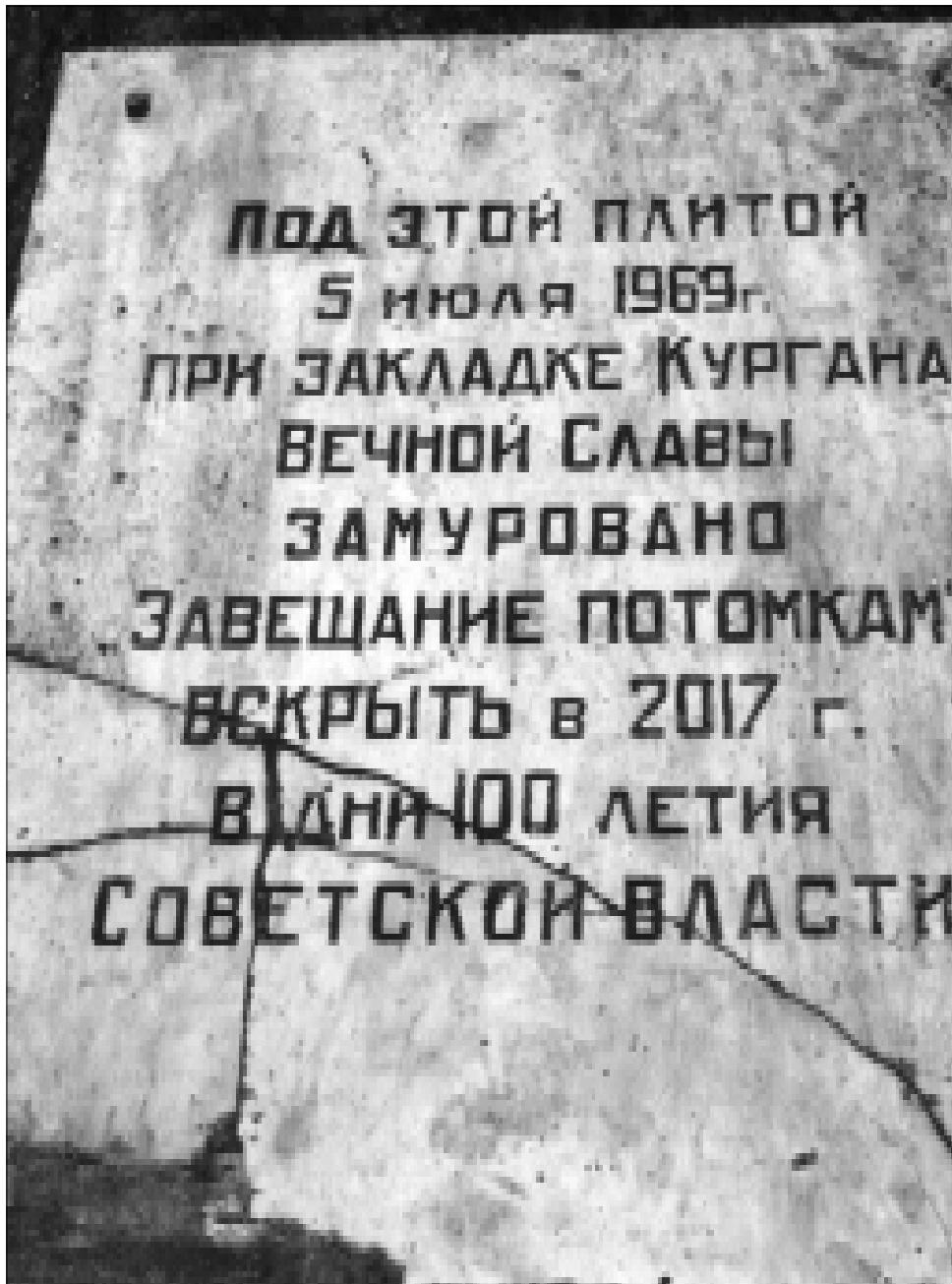
Вольга Рэпка. Не ўсе заслужаныя пары былі поўнасцю — адзін юбіляр з Вітава памёра летам г.г. і медаль брала ўдова па ім, таксама памерла адна юбілярка з Грабаўца і медаль браў удавец па ёй. Пасля гэтай урачыстасці гасцей прымалі ўрачыстым абедам, які падрыхтавалі працаўніцы бібліятэкі Міраслава Семянюк-Мараўская і Кацярына Дземянюк.

Вельмі добра, што ўлады нашай гміны шануюць наших юбіляраў.

Мікалаі Панфілюк

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję RUCH" S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

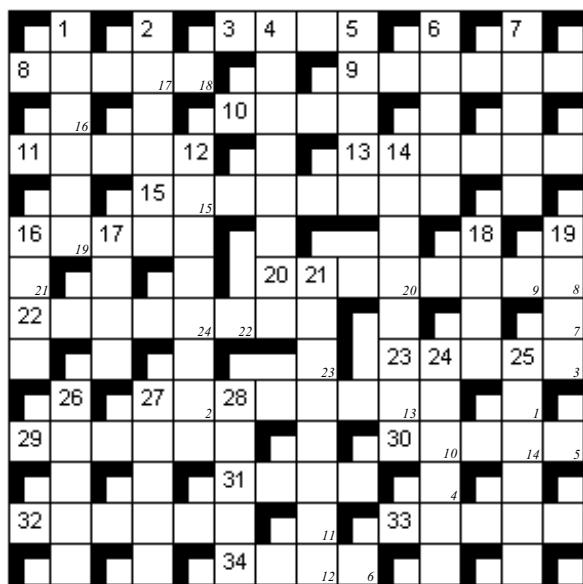
Ніўка

Курган славы ў Міёрах.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. задушлівы туман змяшаны з выхлапнымі газамі і дымам, 8. пярэдняя частка будынка, 9. Юрый, савецкі кінарэжысёр (нар. у 1921 г.), 10. Людовіт, слаўцкі адраджэнскі дзеяч, паэт і мовазнавец (1815-58), 11. сталіца Ламбардыі, 13. горад на Гродзеншчыне, 15. Бернарда, аргенцінскі пралетарскі пісьменнік (нар. у 1907 г.), 16. цвёрды асадак на сценках пасуды, у якой кіпяцілася вадкасць, 20. пасудзінка з кнотам, якую запальваеца перад аб'ектамі пакланення, 22. нарыхтоўвае дровы, 23. амерыканскі страус, 27. трафей, 29. падбярозавік, 30. каштоўны камень чырвонага колеру, 31. лацінскі Адысей, 32. аўтар „Антыгоны”, 33. яго агнём не разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 35 нумара

Гарызантальна: дзічка, эмфаза, Сабеса, ёкат, каза, Ландандэры, Кант, дама, Гевара, натура, гусляр.
Вертыкальна: дзянёк, каса, Эмба, зарза, сектантва, атлант, карыда, кабіна, махляр, Гера, рагу.
Рашэнне: Фабіян Ярэміч.
Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко з Беластока і Казіміру Радошку са Свебадзішчай.

Ліст Вандала Грабавецкага

Калі рэдакцыя надрукуе гэты мой верш, можна лічыць, што Дух Вандалізма яшчэ не памёр.

Як бачыце, тут ёсць і сяло, і горад, лад і склад, і гармонія, сімфонія, вандалізм і канібалізм. Словам — фігармонія і плутонія. Думаю, што яшчэ больш знайдзеца такіх вершаплётай, кандыдатаў у „Саюз Вандалаў Падляшиша”. Кінем вобзем нашы пасведчанні пісь-

меннікаў-белавежцаў. Калі збярэцца нас шмат, да нас далучацца арыгінальныя вандалы, што нішчаць аbstаліванне ў цягніках, а ў гарадах малююць на сценах дамоў „КАЦАПСТАН” і „Коцапы вон” — тады будзем вялізной сілай! Як выйдзем на вуліцу з камянімі, сякерамі, ломамі і нажамі — усе нас будуть баяцца, нават мундуровыя!..

З пашанай —

Вандал ГРАБАВЕЦКІ

Мой Верш

Калі зацвердзяць Тамбурат,
Мы будзем гаварыць адзін
да другога:

Ты мой родны сват.
Не з'елі мы таго селяніна,
Бо была смачнай нам каніна.

Што баран я першы,
Сведчаць мае вершы.
Хлапчуکі ўсе дома,
Дзяўчата па гораду,
Я — вандал із моладу.

— Ездем з хаты
Да дзяўчыны ў сваты,
Бацька й маці кажуць,
Быццам маслам мажуць:
Прыедзе яна з горада
На пачатку холада,
За мясам і салам,
Тады сватайце.
Але, не нашу дзяўчыну,
А сваю пярыну.
З ёй вы будзеце спаці,
Да сябе прытуляці,
А нашай дачкі —
Просім не чапаці.

Тэкля

піша Вандалу

Вандаліне, Вандаліне,
На гары ты, я — ў даліне...
Я цябе кахала дарам,
Зганьбіў ты душы пажарам.
Бо халодны стаў, як лёд,
А сляпы зноў, зусім крот.
Паўстагоддзя змарнавала,
Як дурная, усё чакала,
І вядома, усё пісала,
Усё пісала ды пісала...
Усцяж пісала ў шуфляду,
Усё без ладу і без складу,
Бо ні стылю, ні гармоніі
Не было ў маёй сімфонії.

Прызначалася ў каханні
Я і ўвечары, і ў ранні.
Вышла замуж, нарадзіла
Дзетак троє, ды няміла
Мне жыццё было без зорак.
Вольная гадоў ўжо сорак...
Можа, у Бельску пад ратушай
Зноў сустрэнуща дзве душы?..
Не прагоніць Яраслав
Нас стуль, як каліс пагнаў;
Дбаў пра душы маладыя!
А цяпер мы ўсё старыя,
Ў небе Ён, Дырэктар наш.
Нам астаўся проста... квас.
Ён як рыфма ў вершы гэтym.
І такія мы — паэты.

Тэкля КІЛІСЯНКА

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Судзя пытает сведку-жанчыну:

— Ваш грамадзянскі стан?

Сведка ўздыхае. Пікар запісвае „незамужня”. Судзя пра тое ж пытает пажылага сведку-мужчыну. Той ўздыхае. Пікар запісвае „жанаты”.

* * *

У спальню ўбягае ўсхваліваны Грыша і крычыць да жонкі ў пасцелі:

— Уставай і апранайся хуценька!
Наш дом гарыць!

З шафы раздаецца перапалоханы мужчынскі шэпт:

— Мэблі! Ратуйце мэблю!

* * *

Да Рамана прыбягае сябра і ўсклікае:

— Бачыў я, як у твой дом увайшоў
нейкі мужчына! Напэўна фліртуе з тва-
её жонкай...

— Высокі?

— Так.

— Бландзін?

— Так.

— Вусаты?

— Не.

— Э-э-э. Гэта пісьманосец; ён флі-
туе з кожнай.

* * *

Адзін зайдзросны муж, выязджаючы ў дойгую экспкурсію, папрасіў свайго сябра, каб той сачыў за яго жонкай і ў выпадку, калі б здарылася нешта незвычайнае, хутка яму паведаміў. Пасля дзесяці дзён атрымлівае тэлеграму ад сябра: „Хутка прыезджай!”

— Што здарылася? — спытаў яго, калі вярнуўся.

— З таго часу, калі ты выехаў, што-
дзённа вечарам прыходзіў да твае жон-
кі суседаў сын і выходзіў раніцай...

— То чаму толькі цяпер мне пра гэта
паведамляеш?

— Бо ж ты сказаў мне выразна: „Калі
здарыцца нешта незвычайнае”. Я ўчора
не бачыў, каб ён наведаў тваю жонку.

* * *

Пажылая жанчына прыйшла ў бюро
дэтэктываў:

— Падазраю, што муж мне здрадж-
вае і хачу наняць дэтэктыва. Толькі
вельмі прашу, каб вызначылі мне най-
горшага, якога маеце.

— Чаму?

— Бо мне нельга нервавацца.

* * *

— На калідоры чакае щаслівы баць-
ка з кветкамі, — паведамляе парадзісе
павітуха. — Прывесці яго?

— Адпрайце яго хуценька куды-не-
будзь! Неўзабаве з'явіцца сюды мой
муж.

* * *

Марыся гутарыць на балконе з сус-
едкаю:

— О, мой Янка вяртаецца дадому
з ружамі — мне трэба будзе даць яму
пі.

— А чаму: не маеш вазона?

* * *

— Прадайце мне букет руж, — звяр-
таецца Андрэй да кветачніцы. — Жон-
ка ляжыць у шпіталі...

— Гэта будзе каштаваць 150 злотых.

— Тады не! Яна не такая ўжо хворая.